

Metodológia hĺbkovej analýzy rodových dopadov ako súčasť doložky vplyvov legislatívy

Dvořáková Jitka, Mondeková Anna

Metodológia hĺbkovej analýzy rodových dopadov ako súčasť doložky vplyvov legislatívy

Dvořáková Jitka, Mondeková Anna

Inštitút pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2020

Inštitút pre výskum práce a rodiny vydal túto publikáciu ako súčasť výstupov národného projektu **Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie** OP ĽZ NP 2018/4.1.2/01., ktorý sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje www.esf.gov.sk.

Autorky

Mgr. Jitka Dvořáková, Mgr. Anna Mondeková, MA.

Vydanie

Prvé vydanie

Vydavateľ

Inštitút pre výskum práce a rodiny

Rok vydania

2020

Rozsah

79 strán

Odborné pripomienky a editácia

Mgr. Sára Činčurová, Mgr. Jana Jablonická
Zezulová, Ing. Mgr. Andrej Kuruc

Grafické spracovanie

Ing. Lukáš Beňo

Obsah

Úvod.....	4
Stratégia uplatňovania rodového hľadiska - gender mainstreaming	6
Definícia uplatňovania rodového hľadiska.....	6
Princípy uplatňovania rodového hľadiska	8
Kroky implementácie.....	8
Príklady hodnotenia rodových vplyvov v iných členských štátoch Európskej Únie.....	11
Rakúsko.....	11
Belgicko.....	15
Česká republika.....	17
Uplatňovanie rodového hľadiska v domácom kontexte.....	18
Posudzovanie vybraných vplyvov prijímaných legislatívnych a nelegislatívnych materiálov v domácom kontexte.....	19
Doložka vybraných vplyvov	20
Vplyv na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť	20
Priestor pre zlepšenie: Analýza využívania hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí v rámci doložky vplyvov	24
Ako pomôže metodika	30
3R metóda a ako ju využiť	32
Postup hodnotenia vplyvov s využitím 3R metódy	34
Príklady hodnotenia vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť	40
Záver	65
Odporúčania	66
Prílohy	67

Úvod

Štátne politiky a legislatíva sú vo väčšine prípadov považované za rodovo neutrálne, keďže z ich zavádzania do praxe majú mať úžitok všetci členovia a členky spoločnosti rovnako. Reálne dopady takýchto zdanlivo neutrálnych opatrení však môžu byť pre ženy a mužov odlišné. Štrukturálne rodové nerovnosti sú stále dennodennou súčasťou života; ženy v mnohých prípadoch stále nedisponujú rovnakým prístupom k zdrojom či kontrolou nad zdrojmi, a to najmä z dôvodu rozdielov v mzdách v neprospech žien či kvôli nízkemu zastúpeniu žien v politickej reprezentácii. Kvôli týmto dôvodom i prístup známy ako „rovnaké zaobchádzanie“, ktorý predpokladá rovnaké podmienky a možnosti u žien aj mužov, v praxi často utvrdzuje rodové nerovnosti. Nezohľadnenie rozdielnych východiskových situácií v ekonomickom, politickom a sociálnom postavení žien a mužov tak ďalej prispieva k posilňovaniu existujúcich nerovností. Politiky zamerané na cieľové skupiny, ktoré sú definované všeobecne (bez rozlišovania medzi ženami a mužmi) tak nie sú v skutočnosti neutrálne, ale rodovo slepé, a ich dopady na rodovú rovnosť môžu byť dokonca negatívne.

V medzinárodnom kontexte sa ako účinný nástroj eliminácie negatívnych dopadov prijímaných opatrení na rodovú rovnosť zaviedlo tzv. 'hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť'. Využíva sa jednak s cieľom podporiť presadzovanie rodovej rovnosti a zároveň v snahe zabrániť možným negatívnym dopadom prijímaných opatrení, či už na ženy alebo na mužov. V neposlednom rade je hodnotenie vplyvov nástrojom ucelenej stratégie podpory rodovej rovnosti známej ako uplatňovanie rodového hľadiska (z angl. gender mainstreaming¹). V rámci tejto koncepcie je hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť integrálnou súčasťou posilňovania rodovej rovnosti.

Analýza a hodnotenie vplyvov prijímaných materiálov je v súčasnosti pomerne zaužívanou praxou vo všetkých vyspelých krajinách. Ako taká predstavuje krok smerom k rozhodnutiam, ktoré účinnejšie odrážajú potreby a stav spoločnosti, vrátane postavenia menšinových častí populácie, ktoré často nebývajú dostatočne reprezentované v procese jej riadenia. Tak ako mnohé iné krajiny, aj Slovenská republika má zavedený systém hodnotenia vplyvov prijímaných materiálov na špecifické oblasti. Analýza vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí je povinnou súčasťou tzv. doložky vplyvov. Inštitucionalizovanie hodnotenia vplyvu na rodovú rovnosť bolo posilnené aj v kontexte posledného Akčného plánu rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019 (ďalej "Akčný plán"), v rámci ktorého bolo Ministerstvu práce sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky uložené „vypracovať exaktnejšiu metodológiu analýzy rodových dopadov"². Vypracovanie predkladanej metodiky je odpoveďou aj na toto zadanie.

Úloha predložiť podrobnejšiu metodiku pre efektívnejšie hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť na jednej strane demonštruje záväzok k samotnému presadzovaniu rodovej rovnosti, na druhej strane vytvára priestor pre zlepšenie aktuálnej praxe. Skúmaním reálneho využívania tohto nástroja môžeme totiž dospieť k problematickému obrazu často formalizovaného prístupu bez skutočného prínosu pre rodovú rovnosť. Štúdium vzorky predkladaných materiálov pre účely vypracovania tejto metodológie dokladá, že v praxi ide často len o formálne deklarovanie neutrálneho vplyvu. Podobné závery vyplynuli aj zo zrealizovaných rozhovorov s tvorcami a tvorkyňami politík.

1 Vid' slovník pojmov v závere publikácie, v texte je používaná slovenská a anglická verzia termínu zameniteľne

2 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2014. Akčný plán rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 – 2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 16 s. dostupné na internete: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Akcny-plan-RR.pdf>

Akčný plán ako realizačný dokument Celoštátnej stratégie rodovej rovnosti na roky 2014 - 2019³ identifikuje ako jednu z kľúčových úloh pre odstránenie ekonomických nerovností medzi ženami a mužmi práve „posilnenie rodovej perspektívy vo verejných politikách zamestnanosti a sociálnej inklúzie⁴.“ Uplatňovanie rodovej perspektívy v politikách je preto nevyhnutným krokom na ceste k ekonomicky a sociálne spravodlivejšej spoločnosti. Aj napriek dekádam úsilia v prospech pokroku v oblasti posilňovania postavenia žien v ekonomickom živote nerovnosti medzi mužmi a ženami totiž stále pretrvávajú. Nevyužívanie plného potenciálu žien má za dôsledok veľké ekonomické dôsledky, a to nielen pre ženy samotné, ale rovnako tak pre ich komunity a krajiny. Podľa nedávnej správy svetovej banky⁵ by dosiahnutie rodovej rovnosti prinieslo významné zlepšenie situácie a postavenia žien a dievčat, čo by následne prospelo ich domácnostiam, komunitám i krajinám. Efektívne využívanie existujúcich nástrojov, medzi inými práve hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť, je jednou z ciest. S týmto dôrazom bola vypracovaná aj táto metodika.

Podľa Stratégie sú základným východiskom zmeny *v zákonoch a politikách, ktoré vytvárajú podmienky pre systematické opatrenia na zavádzanie zmien na inštitucionálnej úrovni, bez ktorých nie je možné rodovú rovnosť dosiahnuť.* Tieto by mali reflektovať komplexnosť a horizontálnu povahu problematiky a predkladatelia by pri ich koncipovaní mali starostlivo skúmať možné vplyvy aj zdanlivo nesúvisiacich opatrení na pokrok v rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí. Pre zabezpečenie efektívnosti a reálneho pozitívneho dopadu prijímaných opatrení a legislatívy by rodové hľadisko malo byť zohľadňované jednak v procese analýzy situácie, ako aj v navrhovaných riešeniach a ich alternatívach.

S cieľom metodiky je preto zefektívniť a skvalitniť proces hodnotenia vplyvov predkladaných materiálov na rodovú rovnosť v rámci už existujúcich nástrojov, t. j. doložky vplyvov. Odporúčaný postup je možné aplikovať na legislatívne aj nelegislatívne materiály a jeho dôsledná aplikácia prináša priestor pre väčšiu zodpovednosť v procese tvorby a zavádzania nových politík a legislatívy. Metodika na vybraných príkladoch demonštruje, ako pri hodnotení postupovať a aké otázky si kľásť v jednotlivých krokoch hodnotiaceho procesu. Autorky dúfajú, že prehľadný dizajn prispeje k jej rozšíreniu na relevantných úrovniach a úsekoch riadenia verejného života, a v konečnom dôsledku k informovanejšiemu prístupu pri tvorbe materiálov, ktoré majú vplyv na životy žien a mužov.

3 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2014. Celoštátna stratégia rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014-2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 23 s. dostupné na internete: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Strategia-RR.pdf>

4 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2014. Akčný plán rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 – 2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 16 s. dostupné na internete: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Akcny-plan-RR.pdf>

5 Wodon, Quentin T.; de la Brière, Bénédicte. 2018. Unrealized Potential : The High Cost of Gender Inequality in Earnings. The Cost of Gender Inequality. Washington, DC: World Bank

Stratégia uplatňovania rodového hľadiska - gender mainstreaming⁶

Hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí je jedným z nástrojov stratégie uplatňovania rodového hľadiska. Táto stratégia, ktorú v nasledujúcej kapitole v krátkosti uvádzame, vychádza z myšlienky komplexnej politiky zasahujúcej všetky rezorty: rovnosť mužov a žien sa dá dosiahnuť iba vtedy, ak je stanovená ako cieľ vo všetkých oblastiach politiky. Princíp uplatňovania rodového hľadiska tak jasne poukazuje na rozhodovacie procesy, na národnú, regionálnu politiku ako aj politiku konkrétnej organizácie alebo podniku.

Definícia uplatňovania rodového hľadiska

Uplatňovanie rodového hľadiska alebo *“gender mainstreaming”* spočíva v reorganizácii, zlepšení, rozpracovaní a vyhodnotení rozhodovacích procesov vo všetkých oblastiach politiky alebo práce danej organizácie, inštitúcie. S cieľom uplatňovania rodového hľadiska je zapojenie rodovo špecifickej perspektívy do všetkých rozhodovacích procesov a využívanie každého rozhodovacieho procesu v prospech dosiahnutia rodovej rovnosti.⁷

Z definície Barbary Stiegler je zrejmé, že s cieľom uplatňovania princípu rodového hľadiska je zmeniť rozhodovacie procesy tak, aby viedli k vyrovnaní rodových pomerov. Znamená inováciu rozhodovacích procesov v organizáciách, a tým predstavuje radikálnu zmenu ich podstaty.

Nová filozofia uplatňovania rodového hľadiska predstavuje nevyhnutnú argumentačnú bázu pre

svoju realizáciu v slovenských podmienkach. Cieľ rodovej rovnosti je totiž možné dosiahnuť iba vtedy, ak prestaneme za východisko považovať stereotypne vymedzovanie rolí ženy muža. Uplatňovanie rodového hľadiska zahŕňa, dopĺňa a rozširuje politiku ženskej emancipácie.

Pri uplatňovaní rodového hľadiska je východiskom dôkladná detailná analýza reálnej situácie, teda nie apriórne predpoklady o úlohe žien alebo o problémoch, ktorým ženy čelia.

Princíp uplatňovania rodového hľadiska je možné definovať aj na základe rozlíšenia troch typov stratégií rodovej rovnosti: **vytvorenie rámca, prispôbenie a transformácia**.⁸

- **Vytvorenie rámca** predstavujú opatrenia zamerané na zavádzanie formálnej rovnosti medzi ženami a mužmi, ako je napríklad legislatíva pre rovnaké zaobchádzanie a mechanizmy pre zaistenie presadzovania práva a riešenie diskriminácie. Na úrovni EÚ sú toho príkla-

6 Termíny *“gender mainstreaming”* *“uplatňovanie rodového hľadiska”* budú texte používané ako zameniteľné.

7 Stiegler B. 2002. Ako uplatňovať rodové hľadisko. Dostupné na internete: http://archiv.aspekt.sk/download/ako_uplatnovat_rodove_hladisko.pdf

8 Rees, T. 1998. Mainstreaming Equality in the European Union. Routledge, Londýn

dom smernice ohľadom rovnakej odmeny a rovnakého zaobchádzania v oblasti prístupu k zamestnaniu, odbornej prípravy, postupu a pracovných podmienok. Vytvorenie rámca je jednou z najstarších stratégií pre presadzovanie rovnakých príležitostí

- Vzhľadom na fakt, že rovnaké zaobchádzanie nevedie automaticky k rovnakým výsledkom, je možné, že budú potrebné zvláštne opatrenia a prostriedky. V našom antidiskriminačnom zákone máme zavedené dočasné vyrovnávacie opatrenia,⁹ teda tzv. **stratégiu vyrovnávania**. Prístup predpokladá, že sa ženy prispôbia novému statusu quo vďaka odstráneniu existujúceho znevýhodnenia.
- Tretia stratégia, tzv. **transformácia**, ide o krok ďalej a spochybňuje (tradičný) status quo. Predpokladá, že pre presadenie rovnosti žien a mužov je nevyhnutná transformácia inštitúcií a/alebo organizácií (pre lepšiu predstavu to môže znamenať, že prijímanie do zamestnania, kariérny postup, interná deľba práce alebo systémy kontrol už nebudú organizované v závislosti od pohlavia). Výsledkom uplatňovania princípu rodového hľadiska by tak bolo pridanie tohto transformačného potenciálu k zavedeným formálnym politikám rodovej rovnosti a k podporným aktivitám.

Čo neznamená uplatňovanie rodového hľadiska

Uplatňovanie rodového hľadiska je často nesprávne vysvetľované. Pri jeho popise zavádzaní sa objavujú najčastejšie nasledujúce chyby¹⁰:

- uplatňovanie rodového hľadiska samo o sebe nie je s cieľom, ale nástrojom pre dosiahnutie rodovej rovnosti;
- nezaobera sa iba ženami, ale rieši vzťah medzi ženami a mužmi v prospech oboch strán;
- uplatňovanie rodového hľadiska nie je výhradne ženskou otázkou, existujúce hodnoty a normy by sa mali prehodnotiť a zmeniť na základe rodovo špecifických aspektov aj vo vzťahu k mužom;
- uplatňovanie rodového hľadiska nie je o zrušení dočasne vyrovnávajúcich opatrení, pretože sú už zbytočné po zavedení uplatňovania rodového hľadiska. Naopak je potrebné upozorniť na to, že uplatňovanie rodového hľadiska nevylučuje špeciálne programy a opatrenia a zároveň nie je možné rátať s tým, že uplatňovanie rodového hľadiska je všade dôsledne zavedené a funguje;
- uplatňovanie rodového hľadiska nie je možné realizovať bez vytvorenia siete kontaktných bodov. Tie sú naopak nevyhnutným článkom, ktorý zaisťuje dohľad nad realizáciou politiky uplatňovania rodového hľadiska: disponujú rodovou kompetenciou, vedia najlepšie posúdiť situáciu na konkrétnom pracovisku, majú prehľad o expertoch a expertkách na rodovú problematiku.

9 Viac informácií dočasne vyrovnávajúcich opatreniach napríklad tu: <http://www.snslp.sk/#menu=2823>.

10 Ministerstvo práce sociálnych vecí ČR 2007. Manuál pro gender mainstreaming politik sociálního začleňování sociální ochrany [online]. MPSV CZ, 2007. Dostupné na internete: https://www.mpsv.cz/files/clanky/5204/manual_gender_CZ.pdf

Princípy uplatňovania rodového hľadiska

Stratégia uplatňovania rodového hľadiska podporuje ciele rodovej rovnosti, teda aby mohli ženy a muži využívať rovnakú viditeľnosť, rozhodovanie a participáciu vo všetkých sférach verejného a súkromného života. Vychádza zo základného predpokladu, že rodová rovnosť predstavuje kľúčový a nenahraditeľný aspekt udržateľného ľudského rozvoja a naplňovania záväzkov v oblasti ľudských práv.

Uplatňovanie rodového hľadiska umožňuje zamerať sa nielen na dopady rodovej nerovnosti, ale tiež identifikovať a poukázať na procesy, ktoré ich spôsobujú. Zároveň však využíva príležitosti na zlepšenie rodovej rovnosti. Tento prístup zohľadňuje otázky rodovej rovnosti počas trvania celého politického cyklu, čo zabezpečuje monitorovanie a priebežné ďalšie vyhodnocovanie. Rod tak prestáva byť iba formálne deklarovanou záležitosťou, ale prináša reálny a trvalo udržateľný prínos pre ženy a mužov.¹¹

Kroky implementácie

Uplatňovanie rodového hľadiska sa stáva súčasťou manažmentu organizácie, resp. manažmentu verejnej správy, a vyžaduje si odborné predpoklady, ako aj moc ovplyvňovať rozhodovacie procesy. Rozhodnutie a zodpovednosť za uplatňovanie stratégie nesie vedenie organizácie, ktoré zároveň disponuje finančnými, personálnymi a organizačnými prostriedkami.

Uplatňovanie rodového hľadiska je možné popísať v štyroch krokoch.¹²

Krok 1

Vytvorenie organizačného rámca

Prvý krok predstavuje implementáciu, organizáciu, zvyšovanie povedomia a prijatie zodpovednosti. Jedná sa o dôležité predpoklady pre úspešnú realizáciu uplatňovania rodového hľadiska. Zahŕňa formuláciu zámerov a cieľov, vytvorenie plánu, zostavenie rozpočtu, definovanie úloh a vymedzenie zodpovednosti a povinností jednotlivých aktérov.

Prvý krok predpokladá, že všetky zúčastnené strany považujú uplatňovanie rodového hľadiska za súčasť svojich úloh a zodpovedností. Preto je pre vytvorenie určitej miery rodového povedomia odborných znalostí nevyhnutná odborná príprava. Na tento účel je možné využiť aj špecifickú (externú) expertízu.

Krok 2

Identifikácia rodovej agendy

Ďalším krokom uplatňovania rodovej rovnosti je

11 Niemans, A. kol. 2007. Gender mainstreaming in practice, Bratislava

12 Ministerstvo práce sociálnych vecí ČR 2007. Manuál pro gender mainstreaming politik sociálního začleňování sociální ochrany [online]. MPSV CZ, 2007. Detailnejšie kroky uplatňovania rodového hľadiska je možné pre porovnanie nájsť Niemans, A. kol. 2007. Gender mainstreaming in practice, Bratislava.

popísať rodovú nerovnosť s ohľadom na účasť, zdroje, normy, hodnoty a práva a vyhodnotiť trend bez intervencie politík v danej oblasti politiky napr. sociálne veci. Tieto štyri aspekty identifikovala už v roku 1998 Európska komisia ako dôležité prvky, na ktoré sa treba zamerať pri hodnotení rodovej nerovnosti:

Účasť

Účasť označuje rodové zloženie cieľovej skupiny (čiže reprezentáciu žien a mužov) alebo populácie, na ktorú je politika zameraná. Predpokladom pre realizáciu tohto kroku je mať k dispozícii základné štatistické informácie, napr. o miere nezamestnanosti mužov a žien, podiele mužov a žien medzi osobami so zdravotným znevýhodnením alebo osobami s pracovnou zmluvou, ktorá využíva flexibilné formy práce. V situáciách, kde politické opatrenia stanovujú konkrétne zraniteľné skupiny, napr. osamelí rodičia, by mal byť tento možný rozdielny dopad na mužov a ženy určite zohľadnený.

Zdroje

Rozdiely medzi ženami a mužmi sa vyskytujú aj v prístupe ku zdrojom ako sú čas, priestor, informácie a peniaze, ekonomická moc, kvalifikácia, doprava, využívanie verejných zdrojov a pod., alebo v súvislosti s využívaním týchto zdrojov.

Na distribúciu zdrojov má veľký vplyv najmä nerovnomerné rozdelenie zodpovednosti spojenej s neplatenou prácou starostlivosti. Preto by sa v súvislosti s aktívnymi politikami trhu práce mala brať do úvahy skutočnosť, že v našej spoločnosti podľa štatistík vo väčšej miere vykonávajú starostlivosť o deti a domácnosť ženy v porovnaní s mužmi. Dostupnosť služieb starostlivosti o deti je preto dôležitým predpokladom pre účasť matiek na trhu práce. Ďalšou dôležitou otázkou v prípade zosúladovania pracovného a rodinného života je to, či sú jednotlivé typy pracovného voľna platené alebo neplatené. Ženy sa i naďalej sústreďujú na trhu práce v sektoroch, kde je najväčší podiel zamestnankýň a zamestnancov s minimálnou mzdou. Preto na ne významne vplývajú rozhodnutia o zvýšení minimálnej mzdy.

Normy a hodnoty

Normy a hodnoty, podobne ako predsudky, ovplyvňujú rodové role a rodovú deľbu práce a správanie žien a mužov. Medzi príčiny nerovností patrí práve rozdiel v tom, aká hodnota je prisudzovaná práci mužov a žien, resp. mužským a ženským charakteristikám. Je preto dôležité rozpoznať úlohu politických opatrení pri posilňovaní takých sociálnych noriem a hodnôt, ktoré udržiavajú rodovú nerovnosť. Napríklad daňové a príspevkové politiky sú často založené na modeli domácnosti, v ktorej je živiteľom muž. Posun k individualizovaným modelom môže mať dôležitú symbolickú hodnotu. Obdobne môže politika zameraná na rovnomernejšiu deľbu platenej a neplatenej práce, teda na väčšie zapojenie žien do pracovnej sily a väčšie zapojenie mužov do starostlivosti o deti, prispieť k rovnoprávnejšej sústave noriem a hodnôt.

Práva

Práva sa týkajú priamej aj nepriamej diskriminácie, ľudských práv a prístupu k spravodlivosti žien a mužov v právnom, politickom alebo sociálno-ekonomickom prostredí. Vynárajú sa tak otázky, či sú napríklad nástroje aktívnych politík trhu práce otvorené aj pre neaktívne osoby ako napr. ženy na rodičovskej dovolenke, ktoré nie sú v evidencii úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Ak nie, je pravdepodobné, že ženy majú v porovnaní s mužmi menšiu možnosť požiadať o podporu pri návrate do zamestnania. V tomto ohľade je potrebné mať na mysli aj to, že i tam, kde majú ženy rovnaké formálne práva ako muži, môže absencia možností obmedzovať schopnosť žien uplatniť svoje práva na využitie týchto príležitostí. Obdobne ani formálne právo mužov zúčastniť sa na opatreniach na zosúladenie pracovného a rodinného života nemusí nutne stačiť pre podporu rodovej rovnosti v poskytovaní starostlivosti.

Krok 3

Posudzovanie dopadu politiky

Tretí krok je samotným posúdením navrhovanej politiky či opatrenia z hľadiska potenciálneho rodového dopadu na ženy a mužov vzhľadom k ich účasti, zdrojom, normám, hodnotám a zasiahnutým právam. Posudzovať je potrebné politiku či opatrenie z kvalitatívneho aj kvantitatívneho hľadiska. Napríklad programy zamerané na vytváranie a podporu pracovných miest môžu byť zamerané iba na ženy. To je z hľadiska rodovej rovnosti dobré dočasné vyrovnávacie opatrenie, ak však kvalita pracovných miest nie je problematická z dôvodu pracovnej doby, výšky mzdy a slabšej sociálnej ochrany (napr. dočasné kontrakty). Takéto programy by naopak mohli nerovnosť posilniť. Obdobne, ak by politiky zosúladenia pracovného a rodinného života využívali iba ženy, posilňovalo by to tradičné rozdelenie platenej a neplatenej práce medzi mužmi a ženami, a teda aj utvrdzovalo tradičné spoločenské normy.

Pri posudzovaní politiky z hľadiska rodového dopadu je veľmi dôležité rozlišovať medzi jednotlivými skupinami žien a mužov: napr. etnické skupiny, rodičia verzus bezdetní, vekové skupiny, skupiny s rôznou úrovňou vzdelania, skupiny z mesta alebo vidieka, či skupiny patriace do LGBTI komunity a pod. Tieto menšinové skupiny totiž môžu vyžadovať špecificky zamerané opatrenia. Podobne

by mala byť pozornosť venovaná aj nepriamym účinkom navrhovanej politiky. Napríklad zameralenie len na to, aby ženy využívali prácu na čiastočný úväzok, môže viesť k zväčšeniu ich nerovností v ekonomických zdrojoch (napríklad v prípade ak nemajú ani zahrnuté stravné), ktorými disponujú. Preto je dôležité zameranie aj na iné formy flexibilnej práce ako napr. telepráca, zdieľané pracovné miesto, atď.

Krok 4 - Preformulovanie politiky

V prípade, že výsledkom posudzovania je negatívny dopad konkrétnych politík napríklad na ženy, resp. že sú príliš rodovo neutrálné, je dôležité tieto politiky preformulovať. Preformulovanie je potrebné najmä v prípade, že existujú veľké počiatkové rozdiely medzi mužmi a ženami a že tieto rozdiely majú značný vplyv na životné príležitosti žien. Preformulovanie môže byť jednoduché, ale aj komplikovanejšie, kedy je nutné zapojiť aktérov z viacerých oblastí politík, alebo z rôznych ministerstiev. Napríklad v rámci podpory pri hľadaní pracovného miesta budú musieť úrady práce, sociálnych vecí a rodiny aktívne spolupracovať so školskými odbormi v mestách a VÚC zodpovedným za poskytovanie starostlivosti o deti napr. v jasliach alebo materských školách, aby ženy usilujúce sa o zamestnanie mali zabezpečený prístup k službám starostlivosti o deti.

Príklady hodnotenia rodových vplyvov v iných členských štátoch Európskej Únie

V rámci Európskej únie v súčasnosti neexistuje jednotná prax pre zavádzanie hodnotenia rodových vplyvov, a to aj napriek tomu, že mnohé členské štáty majú nastavené vlastné metódy posudzovania rodových vplyvov. Hodnotiaca správa *“Účinnosť inštitucionálnych mechanizmov pre pokrok v oblasti rodovej rovnosti”*¹³, vypracovaná Európskym inštitútom pre rodovú rovnosť v roku 2014, poskytla informácie o aplikácii tohto nástroja naprieč členskými štátmi.

V tejto časti ponúkneme príklady zavedených praxí v oblasti hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť v predkladaných materiáloch legislatívnej aj nelegislatívnej povahy, a to na rôznych úrovniach riadenia. Neskoršia publikácia autorského kolektívu Európskeho inštitútu pre rodovú rovnosť z roku 2016 Gender Impact Assessment Toolkit¹⁴ prináša prehľad zavedených praxí v jednotlivých členských štátoch EÚ a nasledovný prehľad vychádza práve z menovanej publikácie. Pre ilustráciu úspešnej implementácie tohto nástroja boli zvolené krajiny Belgicko, Dánsko, Rakúsko Česká republika.

Rakúsko

V roku 2013 bolo v Rakúsku na národnej úrovni zavedené hodnotenie vplyvov, ktoré má sprevádzať všetky navrhované právne predpisy od ich vzniku. Možné vplyvy a dopady majú byť skúmané zodpovednými rezortmi predkladajúcimi návrhy materiálov. Súčasťou skúmaných vplyvov je aj aspekt

rodovej rovnosti, a to v kontexte zamestnanosti, sociálnych dávok, príjmov, platenej a neplatenej práce, vzdelávania, rozhodovania či zdravia¹⁵.

13 EIGE. 2014. Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Report, 156 s.

14 EIGE. 2016. GENDER IMPACT ASSESSMENT: Gender Impact Assessment Toolkit, 44 s.

15 Bundesministerin für Frauen und öffentlichen Dienst. Regulatory Impact Assessment and the Impact Dimension of Gender Equality. 8 s. Anglická verzia dostupná na internete: https://www.oeffentlicherdienst.gv.at/wirkungsorientierte_verwaltung/berichte_service/Folder_Wo_Folgenabschaetzung_EN.pdf?7qk0fw

Rozsah hodnotenia

Rozsah posudzovania vplyvov vo všeobecnosti, a teda aj vplyvov na rodovú rovnosť zasahuje všetky právne predpisy, vyhlášky, iné právne predpisy, opatrenia ako aj programy a projekty realizované na národnej úrovni. Štátni úradníci a úradníčky zapojené do tvorby právnych predpisov sú zodpovední za preskúmanie dopadov na rodovú rovnosť ako súčasť všeobecného hodnotenia možných vplyvov prijímaných opatrení alebo politík. K dispozícii majú technickú podporu Ministerstva financií a spolkového kancelára. Tohto procesu sa priamo nezúčastňuje žiadna špecializovaná inštitúcia alebo útvar zameraný na podporu rodovej rovnosti.

Proces hodnotenia

Podľa publikácie Gender Impact Assessment Toolkit¹⁶ boli pre hodnotenie rodových dopadov a podporu rodovej rovnosti v predkladaných materiáloch v prípade Rakúska vyvinuté dva hlavné nástroje:

- Komplexný IT nástroj pre hodnotenie vplyvu predkladanej právnej úpravy alebo opatrenia na rodovú rovnosť
- Usmernenia pre efektívne hodnotenie vplyvu skúmaného materiálu

Nasledujúci zoznam otázok zachytený v kontexte publikácie Gender Impact Assessment Toolkit¹⁷ poskytuje návod a usmernenie v procese hodnotenia dopadov na rodovú rovnosť v kontexte rakúskej národnej praxe. Tvorcom predkladanej legislatívy a opatrení sa odporúča poskytnúť čo najdetailnejšie odpovede, a to vrátane dát štatistického charakteru, všade tam kde sú dostupné.

- Má skúmaná právna úprava alebo opatrenie vplyv na vzdelanie alebo odbornú prípravu, trh práce alebo zamestnanie a / alebo na príjmy žien a mužov?
- Má skúmaná právna úprava alebo opatrenie

vplyv na postavenie žien alebo mužov zamestnaní?

- Aký vplyv na postavenie v zamestnaní či trhu práce medzi ženami a mužmi možno očakávať? Je možné očakávať zvýšenie alebo zníženie konkrétnych typov úväzkov (plný úväzok, čiastočný úväzok alebo iné pracovné pomery, ktoré sú v Rakúsku uznané od roku 2007)? Koľko nových pracovných miest bude vytvorených? Aký bude predpokladaný pomer zamestnanosti žien a mužov na týchto pozíciách?
- Ovplyvňuje nový zákon prístup k vzdelaniu, odbornému vzdelávaniu, rozhodovaniu o budúcom zamestnaní, účasti na vzdelávacích podujatiach a možnostiach u chlapcov a dievčat? Aké typy škôl, vzdelávacích inštitúcií, oblastí a sektorov vzdelávania budú zapojené? Existujú významné rozdiely medzi dievčatami a chlapcami v týchto oblastiach?
- Predpokladajú sa vplyvy na odmeňovanie, resp. rast / zníženie rodového mzdového rozdielu?
- Má nový zákon iné relevantné dopady na rodovú rovnosť (napr. ochrana pred násilím, zlepšenie v oblasti mobility, infraštruktúry, prístupu k informáciám)?

V Rakúsku je podobne ako v Slovenskej republike hodnotenie vplyvu na rodovú rovnosť súčasťou väčšieho súboru skúmaných vplyvov prijímaných materiálov. Táto povinnosť zahŕňa skúmanie dopadov na rodovú rovnosť a je v súlade so všeobecným zavádzaním uplatňovania rodového hľadiska v krajine. V každom prípade, v Rakúsku sa prejavuje špecifická orientácia na rozpočty v prípade zavádzania opatrení s vplyvom na verejný rozpočet a čerpanie financií, a teda aj na hodnotenie rozpočtov z rodového hľadiska. Detailné hĺbkové analýzy dopadov na rodovú rovnosť v prípade materiálov, ktorých súčasťou nie je posudzovanie financií, sú menej časté.

16
17

EIGE. 2016. GENDER IMPACT ASSESSMENT: Gender Impact Assessment Toolkit, 44 s.
Tamtiež.

Dánsko

Hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť nebolo podľa Gender Impact Assessment Toolkit¹⁸ v Dánsku formálne upravené, no napriek tomu bolo do praxe zavedené v súlade s Národnou stratégiou uplatňovania rodového hľadiska v roku 2013¹⁹. Stratégia zdôraznila úlohu rodovej analýzy. Tá by mala byť integrovanou súčasťou tvorby politik, a to v prípade všetkých legislatívnych opatrení, ktoré by tak mali podliehať posudzovaniu vplyvov na rodovú rovnosť.

V prípade Dánska je hodnotenie vplyvu na rodovú rovnosť špecifickým postupom, ktorý nie je súčasťou všeobecného systému posudzovania vplyvov. Zároveň sa má vykonávať vo veľmi širokom rozsahu, ktorý zahŕňa návrhy zákonov, verejné kampane a služby zamerané na občanov.

Rozsah hodnotenia

Gender Impact Assessment Toolkit²⁰ upresňuje rozsah posudzovania vplyvov na rodovú rovnosť, ktoré je vykonávané príslušnými ministerstvami, zatiaľ čo útvary pre rodovú rovnosť je zvyčajne k dispozícii v prípade potreby konzultácie. Zároveň príslušným ministerstvám na intranetovej stránke sprístupňuje nástroje pre analýzu dopadov. Útvary pre rodovú rovnosť tiež navrhol hlavné nástroje a pokyny pre vykonávanie hodnotenia a monitoruje legislatívnu činnosť s cieľom identifikovať iniciatívy, ktoré si vyžadujú hodnotenie vplyvu na rodovú rovnosť.

Proces hodnotenia

Podľa princípov uplatňovania rodového hľadiska v dánskej praxi predstavuje hodnotenie rodových dopadov priestor pre zohľadnenie rodu vo všetkých oblastiach verejného sektoru ako adminis-

trácia, plánovanie, tvorba legislatívy, kampane a služby zamerané na občanov. Hodnotenie rodových dopadov znamená zohľadnenie a zahrnutie rodového aspektu v určitej oblasti riešenia problémov s cieľom zabezpečiť želaný výsledok opatrenia a súčasne podporiť rodovú rovnosť.

Legislatívny návrh je podľa Gender Impact Assessment Toolkit²¹ najprv predložený na kontrolu, ktorá má formou testu relevantnosti vykázať, či je potrebné vykonať hodnotenie vplyvu na rodovú rovnosť alebo nie. V tejto časti je potrebné zodpovedať nasledujúce otázky:

- Koho návrh politiky / opatrenia ovplyvní?
- Existujú rozdiely medzi mužmi a ženami vo vzťahu k podmienkam, preferenciám, potrebám alebo príležitostiam, ktorých sa návrh politiky / opatrenia dotýka?

Odpovede na tieto otázky určia, či zamestnanci a zamestnankyne príslušných ministerstiev pristúpia k hodnoteniu vplyvu na rodovú rovnosť. V tomto prípade sa očakáva podložiť argumenty relevantnými dátami štatistického charakteru. K usmerneniu v tomto kroku slúžia nasledujúce otázky:

- Existujú priame dopady návrhu na rodovú rovnosť?
- Existujú nepriame dopady návrhu na rodovú rovnosť?
- Predpokladajú sa krátkodobé dopady návrhu na rodovú rovnosť?
- Predpokladajú sa dlhodobé dopady návrhu na rodovú rovnosť?

V prípade kladnej odpovede na niektorú z otázok je potrebné pristúpiť k hodnoteniu dopadov, kde je

18 EIGE. 2016. GENDER IMPACT ASSESSMENT: Gender Impact Assessment Toolkit, 44 s.

19 Ministry for Gender Equality. 2013. Strategi for ligestillingsvurdering det offentlige [National strategy for future work with gender equality assessment in the public sector]

20 EIGE. 2016. GENDER IMPACT ASSESSMENT: Gender Impact Assessment Toolkit, 44 s.

21 Tamtiež.

možné použiť nasledovné usmerňujúce otázky:

- Majú ženy a muži odlišné podmienky, preferencie a potreby v oblasti relevantnej pre návrh?
- Aké nové práva, povinnosti a možnosti získajú ženy a muži návrhom politiky alebo opatrenia?
- Ako bude ovplyvnený prístup žien, mužov, resp. dievčat a chlapcov k vzdelávaniu, trhu práce, materskej / otcovskej / rodičovskej dovolenke, starostlivosti o dieťa, dôchodkom, príjmom, spoločenskému životu, voľnému času atď.?
- Ako skúmaný návrh ovplyvní demokratické procesy, zdravie, bývanie, bezpečnosť (násilie, mieru kriminality, šikanovanie a obťažovanie), mobilitu, inovácie (technológie a podnikanie) s ohľadom na ženy a mužov?

V Dánsku predstavuje hodnotenie dopadov na rodovú rovnosť špecifický proces, môžeme teda hovoriť cielenejšom prístupe pri aplikácii politiky uplatňovania rodového hľadiska.

Belgicko

Podľa správy OECD²² zameranej na vývoj regulácií bolo v prípade Belgicka významným momentom prijatie tzv. Regulačného hodnotenia dopadov na konci roka 2013, ktoré predstavuje predbežné hodnotenie potenciálnych dôsledkov regulačných projektov v sociálnej, hospodárskej a environmentálnej oblasti ako aj v štátnej správe. Jeho súčasťou je aj kapitola týkajúca sa rodovej rovnosti.

Uvedené Regulačné hodnotenie dopadov integruje niekoľko tém, napr.:

- tzv. Kafka Test, ktorého s cieľom je zachytiť, či návrh materiálu zvýši alebo zníži administratívnu záťaž pre verejnosť, právnické subjekty či mimovládny sektor;
- test koherencie politik;
- test zameraný na malé a stredné podnikanie (MSP), ktorý preveruje dimenzie relevantné pre malé stredné podniky;
- tzv. rodový test, ktorý hodnotí vplyv návrhu regulácie alebo opatrenia na ženy a mužov.

Hodnotenie vplyvu na rodovú rovnosť je viditeľne začlenené do všeobecnejšieho systému posudzovania vplyvov.

Rozsah hodnotenia

Podľa oficiálnej stránky kancelárie premiéra²³ a publikácie Gender Impact Assessment Toolkit²⁴ sa v prípade Belgicka, podobne ako v prípade Rakúska, do procesu zapájajú štátni úradníci a úradníčky, ktoré sú zodpovedné za tvorbu návrhov zákonov v rámci príslušných ministerstiev. Belgický systém určuje, že sú to práve oni, kto má zrealizovať aj hodnotenie dopadov pripravovaných návrhov na rodovú rovnosť ako súčasť všeobecného hodnotenia vplyvov predkladaných materiálov. Teda podobne ako

v prípade Slovenskej republiky.

V prípade potreby existuje možnosť obrátiť sa na tzv. helpdesk pre hodnotenie vplyvov. Po dokončení hodnotenia môžu požiadať výbor pre hodnotenie vplyvov o posúdenie kvality hodnotenia. Tento výbor poskytuje ex post hodnotenie prostredníctvom výročnej správy. Jeho mandát je založený na troch zásadách: nezávislosť, dôvera a transparentnosť.

Inštitút rovnosti žien a mužov nemá v tomto procese špecifickú úlohu. Poskytuje odporúčania pre zlepšenie príslušných zákonov a nariadení z hľadiska rodovej rovnosti.

Proces hodnotenia

Podľa prehľadu²⁵ zverejneného na internetovom sídle Inštitútu rovnosti žien a mužov v belgickej praxi pozostáva tzv. rodový test z piatich otvorených otázok, ktoré napomáhajú objektívne zhodnotiť možný vplyv návrhu nariadenia na ženy a mužov:

- Na ktoré osoby sa nové nariadenie vzťahuje (priamo alebo nepriamo) a ako sú tieto osoby alebo skupiny osôb rozdelené podľa pohlavia?
- Identifikujte možné rozdiely medzi situáciou žien a mužov v skúmanej oblasti.
- Obmedzujú niektoré z týchto rozdielov rovnaký prístup k zdrojom a základným právam žien alebo mužov? Prečo?
- Identifikujte pozitívne alebo negatívne predpokladané vplyvy berúc do úvahy vyššie uvedené otázky.
- Navrhnite opatrenia na zníženie alebo kompenzáciu identifikovaných negatívnych vplyvov.

22 OECD. 2015. Better Regulation in Europe: Belgium. 191 s.

23 ASA. 2013. Manuel pour la réalisation de l'analyse d'impact. Dostupné na internete: <https://www.loonkloof.be/sites/default/files/downloads/AIR%20Manuel%20-%20FR%202014%2001%2002.pdf>

24 EIGE. 2016. GENDER IMPACT ASSESSMENT: Gender Impact Assessment Toolkit, 44 s.

25 <https://igvm-iefh.belgium.be/en/node/52016>

Skutočnosť, že hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť je v Belgicku integrované do celkového systému hodnotenia vplyvov je pozitívum (zrealizovať ho musia všetci predkladatelia), no zároveň aj negatívom, keďže povinná analýza môže byť nedostatočná a povrchná. Dôvodom je v tomto prípade skutočnosť, že expertíza v oblasti rodovej rovnosti, ktorá by garantovala potrebnú precíznosť a hĺbku, nie je v procese hodnotenia zaručená. Povinnosť všetkých predkladateľov hodnotiť aj vplyv na rodovú rovnosť teda nemusí garantovať kvalitu hodnotenia.

Česká republika

V roku 2015 bola v Českej republike pripravená príručka, ktorej cieľom je sprehľadniť a skvalitniť proces hodnotenia dopadov legislatívnych a nelegislatívnych materiálov na rovnosť žien a mužov, ktoré sú predkladané vláde.²⁶ Príručka zdôrazňuje význam zohľadňovania rodového hľadiska pri príprave vládnych politík a upravuje samotný postup predkladajúceho subjektu v priebehu spracovania konkrétneho materiálu a najmä hodnotenia jeho dopadov. Príručka tvorí súčasť širšieho procesu, gender mainstreamingu, ku ktorému sa vláda Českej republiky hlási od roku 1999.

Rozsah hodnotenia

Na rovnosť žien a mužov dbá už pri príprave materiálov na rokovanie vlády Českej republiky samotný vecne príslušný útvar. Ten s ohľadom na rovnosť žien a mužov analyzuje východiskový stav a formuluje znenie materiálu. V tomto štádiu môže osloviť tzv. koordinátora/ku problematiky rovnosti žien a mužov na svojom rezorte alebo ďalšie subjekty s žiadosťou o konzultáciu.

Ako uvádza príručka, po vzniku materiálu vyhodnotí vecne príslušný útvar jeho dopady na rovnosť žien a mužov, a to na základe postupu, ktorý príručka určuje. Koordinátor/ka problematiky rovnosti žien a mužov následne reviduje pripomienkovaný dokument v rámci vnútrorezortného pripomienkového procesu, kde dostáva k posúdeniu všetky materiály, ktoré sú určené k prerokovaniu vládou ešte pred medzirezortným pripomienkovým procesom. Svoju pozornosť zameriava pri kontrole na to:

- či bola rovnosť žien a mužov predmetom pozornosti pri samotnom spracovaní dokumentu,
- či materiál identifikuje vplyv na rovnosť žien a mužov,

- či sú vplyvy daného dokumentu na rovnosť žien a mužov riadne vyhodnotené.

V poslednom prípade vráti materiál vecne príslušnému útvaru na dopracovanie a vyzve ho k náprave. Zároveň poskytuje súčinnosť. V medzirezortnom pripomienkovom procese pristupuje k hodnoteniu aj Oddelenie rovnosti žien a mužov na Úrade vlády.

Proces hodnotenia

Hodnotenie konkrétneho materiálu z pohľadu rovnosti žien a mužov, nielen s ohľadom na jeho vplyvy, prebieha v troch fázach prostredníctvom zodpovedania troch hlavných otázok:

- Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?
- Je postavenie žien a mužov v oblasti, ktorej sa materiál dotýka, rovnocenné?
- Prináša materiál zhoršenie/zlepšenie východiskového stavu?

Z dôvodu kvalitnejšieho a prehľadnejšieho hodnotenia zavádza príručka tzv. Tabuľku hodnotenia vplyvov na rovnosť mužov a žien.²⁷ Tá sa práve pre svoju praktickosť stala inšpiráciou pre predkladateľnú metodiku.

Každá z predstavených krajín pristupuje k hodnoteniu inak. V niektorých prípadoch je hodnotenie súčasťou globálneho zavádzania gender mainstreamingu, je teda realizované plošne, čo však nemusí garantovať kvalitu hodnotenia. V prípade Rakúska je hodnotenie naviazané najmä na rozpočtovanie. Nemusí teda pokryť všetky systémové oblasti a vynechané môžu byť dôležité koncepčné materiály.

²⁶ Úřad vlády ČR. 2014. Příručka. Metodika hodnocení dopadů na rovnost žen mužů pro materiály předkládané vládě ČR. ÚV ČR

²⁷ Tamtiež.

Uplatňovanie rodového hľadiska v domácom kontexte

Slovenská republika sa k presadzovaniu rodovej rovnosti zaviazala v rámci medzinárodných dohôd Organizácie spojených národov (ďalej „OSN“) a jej jednotlivých agentúr, napr. Dohovoru OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie voči ženám (CEDAW)²⁸ či Cieľov udržateľného rozvoja²⁹. Presadzovanie rodovej rovnosti jej rovnako vyplýva z členstva v Európskej únii a transpozície relevantných smerníc. Legislatívne zmeny, prijaté v kontexte prístupového procesu Slovenskej republiky k Európskej únii (ďalej len „EÚ“ alebo „Únia“), rovnako viedli k zvýšeniu povedomia u odbornej i laickej verejnosti. Napriek zjavne pozitívnemu domácomu vývoju sú však rodové nerovnosti stále viditeľné v mnohých oblastiach súkromného či verejného života.

Účinným prístupom, ktorý významne podporuje dosahovanie cieľov pre oblasť rodovej rovnosti, je práve gender mainstreaming, no bez ohľadu na jeho podporu v mnohých členských štátoch EÚ nie je uplatňovanie rodového hľadiska ako prístup v Slovenskej republike dostatočne zavedené. Využívané sú len niektoré zo širokého spektra jeho nástrojov. Gender mainstreaming pritom predstavuje ucelený prístup, ktorý zdôrazňuje zohľadňovanie hľadiska rovnosti žien a mužov vo všetkých koncepčných, rozhodovacích a hodnotiacich procesoch. K významným domácim strategickým

dokumentom, ktoré vláda Slovenskej republiky prijala s cieľom podpory rodovej rovnosti a sčasti aj zavádzania gender mainstreamingu patrí Celostátna stratégia rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014-2019³⁰ (prijala ju vláda Slovenskej republiky dňa 8. apríla 2009 uznesením č. 272/2009), ktorá predstavuje základný programový dokument pre vykonávanie politiky rodovej rovnosti (ďalej „Stratégia“). Na jej základe bol vypracovaný Akčný plán rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 – 2019³¹ (schválený vládou Slovenskej republiky dňa 12. 5. 2010 uznesením č. 316/2010), ktorý obsahuje konkrétne opatrenia a aktivity na podporu cieľov nastavených v Stratégii. Stratégia formuluje cieľ presadzovania rodovej rovnosti ako vytvorenie „rešpektujúceho priestoru pre každú ženu a každého muža, aby sa mohli realizovať v živote podľa svojich priání a schopností a neboli obmedzovaní rodovými stereotypmi“.

Pokrok z hľadiska inštitucionálnej podpory rodovej rovnosti predstavujú aj rodové štatistiky, konkrétne pravidelné publikovanie údajov o rodových nerovnostiach Štatistickým úradom Slovenskej republiky³² a prevádzkovanie internetovej stránky Štatistického úradu SR, na ktorej sú zverejnené aj kvantitatívne údaje zamerané práve na oblasť rodovej rovnosti. Štatistické dáta sú pritom

28 Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW). 1987.

29 Ciele udržateľného rozvoja (SDGs), UN, 2015

30 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2014. Celostátna stratégia rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014-2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 23 s. dostupné na internete: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Strategia-RR.pdf>

31 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR 2014. Akčný plán rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 – 2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 16 s. dostupné na internete: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Akcnny-plan-RR.pdf>

32 Štatistický úrad SR. 2018. Rodová rovnosť 2018. dostupné online na stiahnutie: [https://slovak.statistics.sk/wps/portal/c0805528-2ca8-4581-a6d1-11024f433c2f/!ut/p/z0/jY3LDolwFES_xYXLcm9LgbpETYwkLlgxwW5MqaCVt9QHfy_sXLqZzJzkZEB-CCrJRL3NV1rSNqqZ9kv45CfZivaYhYuBtcR8dt8nusKLIESKQJqudt64ddCgTgc8Z5WLF3KnPOnvEm_gKslP2RkxTtJBqFOh5TBCml-SDcE5Qo_0IJpch4wV1Xs2JWzb3vZQhSt43NPxbSNhvUjQwL6Z7ZEqeoTKm0yZf4GnJbjr_kr5OulNn4DhdYjBolQ!/?](https://slovak.statistics.sk/wps/portal/c0805528-2ca8-4581-a6d1-11024f433c2f/!ut/p/z0/jY3LDolwFES_xYXLcm9LgbpETYwkLlgxwW5MqaCVt9QHfy_sXLqZzJzkZEB-CCrJRL3NV1rSNqqZ9kv45CfZivaYhYuBtcR8dt8nusKLIESKQJqudt64ddCgTgc8Z5WLF3KnPOnvEm_gKslP2RkxTtJBqFOh5TBCml-SDcE5Qo_0IJpch4wV1Xs2JWzb3vZQhSt43NPxbSNhvUjQwL6Z7ZEqeoTKm0yZf4GnJbjr_kr5OulNn4DhdYjBolQ!/)

v procese hodnotenia vplyvov kľúčové a ich zber a triedenie je rovnako súčasťou gender mainstreamingu.

Jedným z najdôležitejších nástrojov gender mainstreamingu je práve zohľadňovanie rodového hľadiska pri príprave a tvorbe vládnych politík ešte predtým, než sa tieto stanú súčasťou konkrétnych dokumentov. Tvorcovia politík v rámci ministerstiev a ďalších inštitúcií majú pritom povinnosť analyzovať právny a skutkový stav vo vzťahu k postaveniu mužov a žien. Hodnotenie vplyvov predkladaných materiálov, vrátane vplyvov na rodovú rovnosť, je v Slovenskej republike súčasťou legislatívneho procesu a jeho podobu a náležitosti upravuje Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov³³.

Posudzovanie vybraných vplyvov prijímaných legislatívnych a nelegislatívnych materiálov v domácom kontexte

Slovenská republika má rovnako ako mnohé iné krajiny zavedený systém hodnotenia vplyvov prijímaných legislatívnych a nelegislatívnych materiálov na konkrétne oblasti života spoločnosti. Analýza vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí je v súčasnosti povinnou súčasťou doložky vplyvov.

Proces a formálny základ

Predkladajúce subjekty sa pri posudzovaní vybraných vplyvov materiálov riadia Jednotnou metodikou na posudzovanie vybraných vplyvov³⁴ (ďalej len „Jednotná metodika“). Tá predstavuje kľúčové metodické usmernenie pre posudzovanie vplyvov schvaľovaných materiálov. Jednotná metodika definuje posudzovanie vplyvov nasledovne:

„Posudzovanie vplyvov je nástroj, ktorého s cieľom je určenie predpokladaných vplyvov materiálov legislatívneho aj nelegislatívneho charakteru predkladaných na medzirezortné pripomienkové konanie (ďalej len „predkladané materiály“) na verejné financie, sociálnu situáciu obyvateľstva, zamestnanosť, podnikateľské subjekty, na fungovanie trhov, životné prostredie a na informatizáciu spoločnosti. Hodnotenie vplyvov tak predstavuje významnú pomôcku pre vládu (resp. verejnú správu všeobecne) pri rozhodovaní o predkladaných materiáloch.“³⁵

Ak majú prijímané rozhodnutia priniesť pozitívne výsledky, musia čo najvernejšie reflektovať skutočný stav v konkrétnej oblasti. Na to, aby krajina dokázala informovane a správne rozhodnúť o potrebe prijatia opatrenia alebo politiky či legislatívneho aktu, musí o ňom zhromaždiť čo najviac informácií. Jednotná metodika v tomto duchu upravuje náležitosti predkladaného materiálu a jasne zadefinovaný problém a ciele, ktoré sa jeho prijatím majú dosiahnuť. Prijímateľ musí rovnako sledovať, ktorých subjektov sa prijatie materiálu dotkne, prípadne existenciu alternatívnych riešení a už spomínané vplyvy na vybrané oblasti.

Pri rozhodovaní o predkladaných materiáloch musí byť k dispozícii komplexná analýza ich vplyvov. Posudzovanie a hodnotenie vplyvov musí preto prebiehať súčasne s prípravou materiálu. Koordinátorom posudzovania vplyvov podľa Jednotnej metodiky, ktorý spravuje a metodicky riadi tento proces, je Ministerstvo hospodárstva Slovenskej republiky.

33 Nová Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov, schválená uznesením vlády SR č. 24/2015, nadobudla účinnosť v zmysle uznesenia vlády SR č. 55/2015 1. októbra 2015

34 Tamtiež.

35 Tamtiež.

Doložka vybraných vplyvov

V rámci domáceho legislatívneho kontextu skúma potenciálne vplyvy na vybrané oblasti tzv. „doložka vybraných vplyvov“, ktorá je súčasťou materiálu predkladaného na medzirezortné pripomienkové konanie (ďalej „MPK“), materiálu predkladaného na rokovanie vlády Slovenskej republiky návrhov predbežných stanovísk súlade so Systémom tvorby stanovísk návrhom aktov EÚ stavom koordinácie realizácie politík EÚ. Jej formát upravuje práve Jednotná metodika.

V rámci domáceho legislatívneho kontextu skúma potenciálne vplyvy na vybrané oblasti tzv. „doložka vybraných vplyvov“, ktorá je súčasťou materiálu predkladaného na medzirezortné pripomienkové konanie (ďalej „MPK“), materiálu predkladaného na rokovanie vlády Slovenskej republiky a návrhov predbežných stanovísk v súlade so Systémom tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ a stavom koordinácie realizácie politík EÚ. Jej formát upravuje práve Jednotná metodika.

Doložka obsahuje jednak vymedzenie problému predkladaného materiálu, stanovenie cieľov, ktoré majú byť dosiahnuté, identifikáciu dotknutých subjektov, a vyhodnotenie alternatívnych riešení uvedeného problému, zároveň identifikuje predpokladané vybrané vplyvy navrhovaného materiálu, a to:

- vplyvy na rozpočet verejnej správy,
- vplyvy na podnikateľské prostredie, vrátane testu malých a stredných podnikov,
- sociálne vplyvy,
- vplyvy na životné prostredie,
- vplyvy na informatizáciu spoločnosti,
- vplyvy na služby verejnej správy pre občana.

Ide o komplexné spektrum oblastí života a fungovania spoločnosti, na ktoré môžu mať predkladané materiály dopad. Samotný vplyv na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí je špecificky hodnotený v rámci oblasti sociálnych vplyvov. Do tejto oblasti ďalej patria vplyvy na hospodárenie domácností, prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám, vplyvy na sociálnu inklúziu a zamestnanosť. Vyplnenie doložky vybraných vplyvov a vypracovanie analýz vybraných vplyvov hodnotí Stála pracovná komisia Legislatívnej rady vlády SR pre posudzovanie vybraných vplyvov.³⁶

Vplyv na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť

Hoci existujú politiky, v ktorých je zjavné, že rodové hľadisko a pozitívny dopad na rodovú rovnosť zohrávajú dôležitú úlohu, existuje aj množstvo politík a strategických materiálov, v ktorých je rodový aspekt menej zrejмый. V dôsledku toho sú niekedy označované ako rodovo neutrálne (často ide o oblasti ako bezpečnosť či zdravie). V takýchto prípadoch môže byť lákavé vnímať navrhované politiky ako ovplyvňujúce ľudí ako homogénnu skupinu. Ich prijatie však môže nepriamo prispievať k pretrvávaniu rôznych foriem nerov-

36 Stála pracovná komisia Legislatívnej rady vlády Slovenskej republiky pre posudzovanie vybraných vplyvov pozostáva zo zástupcov gestorských ministerstiev, zástupcu Úradu vlády SR zástupcu združenia na podporu malého stredného podnikania jej činnosť spočíva najmä metodologickej podpore predkladateľov (spracovateľov doložky analýzy vplyvov) vo vypracovaní písomného stanoviska materiálom, ktoré budú komisii zaslané na posúdenie.

ností, medzi inými aj rodových nerovností.³⁷ Navyše, ak sú navrhované politiky vnímané len ako neutrálne, príležitosť zohľadniť názory rôznych skupín žien a mužov v ich tvorbe bude premárnená. Posudzovanie možného vplyvu na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť preto predstavuje aj príležitosť zakomponovať rodovú perspektívu do predkladaných materiálov, a tak zohľadniť odlišné potreby, charakteristiky či správanie konkrétnych cieľových skupín navrhovaných opatrení.

Samotná jednotná metodika prezentuje hodnotenie možného vplyvu na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť ako posudzovanie vplyvov významných chránených charakteristík z hľadiska diskriminácie, ktorými sú pohlavie, rasa, etnický pôvod, náboženské vyznanie, viera, zdravotné postihnutie, vek či sexuálna orientácia alebo rodová identita. Úlohou predkladateľa je pri každej z uvedených charakteristík posúdiť, kde sa môže vyskytnúť diskriminácia a z nej plynúce nerovnosti, a aký vplyv na ne môže mať predkladaný materiál. Podľa jednotnej metodiky tento vplyv môže byť:

- pozitívny, pomáha ju znížiť (resp. podporuje rovnosť príležitostí),
- žiadny, zachováva nezmenený stav (nemá vplyv),
- negatívny, prehĺbuje nerovnosť (resp. bude viesť k zväčšovaniu nerovností).

Vplyv na rovnosť príležitostí

Jednotná metodika upresňuje, že v prípade skúmania **vplyvu na rovnosť príležitostí** sa posudzuje, či návrh umožňuje priamo nerovnaké zaobchádzanie so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku alebo se-

xuálnej orientácie, alebo môže viesť k nepriamej diskriminácii. Analýza vplyvu na rovnosť príležitostí je zároveň potrebná, aby sa predišlo možným nepredpokladaným negatívnym dosahom (znevýhodneniam) na akúkoľvek skupinu chránenú v rámci legislatívy vzťahujúcej sa k rovnosti príležitostí a nediskriminácii.

Analýza by mala potvrdiť formálnu rovnosť (de jure), ako aj materiálnu rovnosť (de facto), čo Jednotná metodika vníma ako „*zaobchádzanie s ohľadom na špecifické situácie, potreby a problémy špecifických skupín, a vedie vyrovnávaniu štartovacích pozícií*“. V prípade identifikovaných negatívnych vplyvov je potrebné navrhnúť opatrenia, ktoré by negatívny vplyv zmiernili, resp. prijať alternatívu bez takéhoto vplyvu. V prípade dočasných vyrovnávacích opatrení vo vzťahu k menovaným skupinám, sú tieto chápané ako „*opatrenia potrebné pre jedincov vyžadujúcich zvýšenú ochranu alebo podporu, ktoré nespôsobujú žiadnu ujmu v právnom postavení jednotlivcov, a ktoré by mali viesť k zníženiu diskriminácie a naplneniu rovnosti*“.

Hlavné oblasti posudzovania vplyvu na rovnosť príležitostí podľa Jednotnej metodiky sú:

- zamestnanosť,
- prístup k zamestnaniu, samozamestnaniu a vykonávaniu povolania,
- prístup k odbornému vzdelávaniu, školeniam,
- pracovné podmienky, prepúšťanie a odmeňovanie,
- členstvo v odborových organizáciách zamestnancov a organizáciách zamestnávatelov,
- sociálna ochrana,
- vzdelávanie,
- prístup k tovarom a službám.

37 Príkladom je pribúdajúca rodová expertíza a výskum v oblasti urbanizmu a územného plánovania, ktoré potvrdzujú, že ženy a muži užívajú mestský priestor inak. Preto je rodovo citlivý prístup k mestskému plánovaniu tak potrebný. No tak ako v iných oblastiach, aj územné a mestské plánovanie bolo podľa príručky Svetovej Banky (World Bank. 2020. Gender-Inclusive Urban Planning Design. 106 s.) donedávna vnímané ako rodovo neutrálne, a to aj napriek faktu, že pokrýva široké spektrum oblastí vrátane zamestnanosti, bývania, verejného priestranstva, dopravy či životného prostredia. Pre každú z týchto oblastí je pritom rodový aspekt mimoriadne relevantný. Napríklad mestské časti poskytujú ženám príležitosť pre lepšie zamestnanie v porovnaní s vidiekom. Pre zabezpečenie a udržanie si zamestnania je kľúčový prístup k verejnej doprave. Tú podľa správy využívajú častejšie ženy ako muži, a to aj v dôsledku činností súvisiacich so zabezpečovaním starostlivosti a chodu domácnosti, ktoré aj napriek ekonomickému pokroku zostávajú často doménou žien. Investície do zmysluplného mestského rozvoja a spoľahlivej a bezpečnej verejnej dopravy sú teda zároveň investíciami do žien a zlepšenia ich životných podmienok.

Vplyv na rodovú rovnosť

Posudzovanie **vplyvov na rodovú rovnosť** sa sústreďuje na možný odlišný vplyv prijímaných materiálov na ženy a mužov a podporu rovnosti medzi nimi. V tzv. rodovej analýze sa predkladateľ materiálu zameria na porovnanie a hodnotenie údajov v relevantných oblastiach podľa pohlavia a porovnáva aktuálnu situáciu a trendy s predpokladaným vývojom, ktorý by vzišiel zo zavedenia novej politiky. Zároveň je nutné vziať do úvahy špecifické problémy oboch skupín a možné potreby, skúsenosti alebo priority potenciálne ovplyvnených skupín vo vzťahu k predkladanému materiálu.

Jednotná metodika odporúča integrovať rodovú analýzu do iných analýz a pri identifikovaní rodových vplyvov brať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné vo vzťahu k danej politike, a to v oblastiach ako:

- participácia (zloženie cieľovej skupiny podľa pohlavia, zastúpenie mužov a žien v rozhodovacích procesoch a pod.),
- distribúcia zdrojov (ako napr. času, priestoru, informácií, peňazí resp. finančných prostriedkov, politickej a ekonomickej moci, vzdelávania a odbornej prípravy, práce a profesionálnej kariéry, nových technológií, služieb, bývania, prostriedkov dopravy a voľného času, t. j. vo všeobecnosti výhod resp. úžitkov a povinností v súkromnom a verejnom živote),
- normy, hodnoty, postoje a správanie sa, ktoré ovplyvňujú rodové roly,
- práva, ktoré sa vzťahujú k priamej alebo nepriamej diskriminácii na základe pohlavia, ľudské práva³⁸.

V kontexte rodovej analýzy odkazuje Jednotná metodika na uplatňovanie rodového hľadiska.

Posúdenie možného vplyvu predkladaného materiálu z rodovej perspektívy v tomto kontexte znamená preskúmanie toho, či ženy a muži majú právo slobodne rozvíjať svoje osobné schopnosti a vykonávať slobodný výber možností bez obmedzení, ktoré by predstavovali rodové roly ženy a muži alebo akýchkoľvek bariér pre účasť na *ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti na základe pohlavia. Znamená tiež, že rozdielne správanie, aspirácie a potreby žien a mužov sú rovnako uznávané, rovnako hodnotené, brané do úvahy a podporované*³⁹.

Uplatňovanie rodového hľadiska predpokladá začlenenie rodovej perspektívy do všetkých politík na každej úrovni ich vývoja – pri ich tvorbe, implementácii, monitoringu i hodnotení. Jednotná metodika na záver zdôrazňuje, že rodová rovnosť by mala byť podporená v každej politickej oblasti, a to najmä v nasledujúcich oblastiach:

- podpora vyrovňovania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnakej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Menované oblasti sú s problematikou rodovej rovnosti spájané pravidelne. Náročnejšie môže byť odhaliť možné nepriame vplyvy pri prijímaní politík a opatrení v oblastiach ako infraštruktúra, bezpečnosť, doprava či zdravie. Ani tie nemožno zanedbať. Vzhľadom na štrukturálnu povahu rodových nerovností nebýva vplyv na prvý pohľad nesúvisiacich opatrení na rodovú rovnosť zjavný. Chýbajúce povedomie vo vzťahu k rodovej rovnosti má neskôr často za dôsledok formalizovaný prístup k hodnoteniu, kedy autori a autorky predkladaných dokumentov bez hlbšieho zamyslenia

38 Nová Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov (príloha Sociálne vplyvy, str.11), schválená uznesením vlády SR č. 24/2015, nadobudla účinnosť zmysle uznesenia vlády SR č. 55/2015 1. októbra 2015.

39 Nová Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov (príloha Sociálne vplyvy, str.11), schválená uznesením vlády SR č. 24/2015, nadobudla účinnosť zmysle uznesenia vlády SR č. 55/2015 1. októbra 2015

volia možnosť „žiadny vplyv“⁴⁰. Dotknuté znevýhodnené skupiny tak prichádzajú o možnosť zohľadnenia ich špecifickej situácie a existujúce nerovnosti sa ďalej reproduktujú.

Pre efektívnejšiu analýzu je v takýchto prípadoch potrebná hlbšia znalosť problematiky rodovej rovnosti, rodových nerovností a ich štrukturálnej povahy, resp. minimálne účinný a prehľadný návod, ktorý autorov a autorky materiálov nasmeruje a upozorní na možné odlišné vplyvy. Tomu môže napomôcť vzdelávanie tejto oblasti takúto ambíciu si kladie aj táto metodika.

40 Všetky respondentky zrealizovaných rozhovoroch uviedli, že voľba „*neutrálny vplyv*“ alebo „*bez vplyvu*“ je pre nich s ohľadom na kapacity, čas a hĺbku vlastnej expertízy vo vzťahu k rodovej rovnosti najčastejšou voľbou, a to bez ohľadu na reálny dopad materiálu.

Priestor pre zlepšenie: Analýza využívania hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí v rámci doložky vplyvov

Opierajúc sa o výklad existujúcej jednotnej metodiky vieme usúdiť, že teoretický základ pre realizáciu hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť existuje, no jeho potenciál zostáva často nevyužitý.

S s cieľom priblíženia sa praxi vo vzťahu k aplikácii zavedenej jednotnej metodiky v domácom kontexte boli priebehu septembra a októbra 2019 zrealizované tri hĺbkové rozhovory s tvorkyňami politik na vybraných rezortoch. Respondentkami boli vedúce zamestnankyne, ktorých útvary priamo predkladajú legislatívne i nelegislatívne materiály do pripomienkových konaní, pričom s cieľom bolo identifikovať bežnú prax v prípade povinného hodnotenia vplyvov, konkrétne vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí. Vzhľadom na malú vzorku nemajú rozhovory reprezentatívny charakter, no pomenované bariéry a nejasnosti, ktoré rezonovali vo všetkých výpovediach, napomohli zdefinovať východiskový stav v procese nastavovania metodiky. Zo zrealizovaných rozhovorov vyplýva, že hodnotenie vplyvov predkladaného materiálu na rodovú rovnosť je slovami jednej respondentiek len akousi pomyselnou „povinnou jazdou“ alebo „okienkom“, ktoré je potrebné zaškrtnúť v rámci kompletizácie podkladov pre zaradenie materiálu do legislatívneho procesu.

„My k tomu pristupujeme skôr ako k povinnej jazde, kde poviem to otvorene, treba len zaškrtnúť nejakú kolónku, či má vplyv alebo nemá vplyv, keďže to nevieme posúdiť.“

RESPONDENTKA Č. 1

Medzi najčastejšie uvádzané dôvody nedostatočnej alebo dokonca chýbajúcej analýzy patria:

- nedostatok času a nedostatočné kapacity pre hĺbkovú analýzu dopadov (týka sa väčšiny povinne hodnotených vplyvov, ktorým sa predkladaný materiál nevenuje priamo);
- neznalosť problematiky rodovej rovnosti a štrukturálnej povahy rodových nerovností;
- chýbajúca diskusia s relevantnými útvarmi, expertmi a expertkami za účelom usmernenia;
- výrazne teoretická povaha jednotnej metodiky a chýbajúci zrozumiteľný návod a príklady aplikácie;
- formálne splnenie povinnosti z dôvodu chápania problematiky ako marginálnej.

Pre ilustráciu boli zvolené výpovede respondentiek kategorizované do skupín podľa vyššie uvedených charakteristík, no viaceré z výpovedí je možné zaradiť aj do dvoch alebo viacerých kategórií. Menované faktory sa často prekrývajú a spoločne sa aj podieľajú na súčasnej situácii vo vzťahu k formalizácii hodnotenia vplyvov.

Nedostatok času a chýbajúce kapacity

„Ale viete, chceli sme predložiť niečo, čo bude priechodné, nemali sme na to kapacity, ani časové, ani nejakú expertízu povedzme na hlbšiu analýzu, aby sme to ešte aj týmto.... no poviem to, komplikovali.“

RESPONDENTKA Č. 2

„No, vlastne, táto konkrétna časť zaberá najmenej z celého procesu. Lebo viete, sústredíme sa hlavne na obsah toho materiálu.“

RESPONDENTKA Č. 3

„Pokiaľ ten materiál sa netýka rovno mužov alebo žien, tak tam väčšinou... no nevidíme dôvod nejak pátrať. A nie sú úprimne ani kapacity, ani čas.“

RESPONDENTKA Č. 2

„Čo sa týka napríklad predbežných stanovísk, tam je problém v tom, že sú tam určité časové lehoty. Pokiaľ Európska komisia vydá nejaký návrh, máme tridsať dní na to, aby sme poslali už vypracované predbežné stanovisko do Národnej rady, do Výboru pre európske záležitosti. Za tú dobu ho musíme my stihnúť vypracovať, celý materiál, posúdiť vplyvy, prebehnúť materiál na VPK, medzirezortné pripomienkové konanie, vyhodnotiť pripomienky, vyriešiť rozporové konania, ktoré často sú a následne takýto materiál poslať do Výboru pre európske záležitosti a to sa nedá stihnúť za 30 dní. Často sme museli celý materiál vypracovať do dvoch dní, aj so všetkými doložkami, a to je často tak nerealizovateľné, že nemáme ani čas oslovovať iný rezort a hľadať a zadávať im, že potrebujeme doložku vplyvov okamžite

v ten istý deň, alebo na druhý deň napr.“

RESPONDENTKA Č. 1

„Viem o ňom (materiáli Jednota metodika), asi som si ho prelistovala kedysi v minulosti, keď som možno robila prvý materiál, ale nevraciam sa k nemu. Úprimne... viete, v tých vplyvoch sa nedá ísť až tak do hĺbky.“

RESPONDENTKA Č. 2

„....nie je tam veľmi čas, kedy sa obrátiť (na zodpovedný rezort).“

RESPONDENTKA Č. 1

Výpovede apelujúce na nedostatok času a nedostatok kapacít sa objavili u všetkých respondentiek. Ak je tvorcom materiálu konkrétny útvar, na dôslednú analýzu vplyvov môže mať viac času, avšak v prípade útvarov zodpovedných za koordináciu prípravy stanoviska, napr. v rámci uvedených predbežných stanovísk, tento čas často chýba. Toto sa môže odraziť na chýbajúcej hĺbke a kvalite predloženého materiálu.

„Všetky doložky vplyvov väčšinou zabezpečuje gestor daného legislatívneho návrhu. Určite to koordinuje aj s inými rezortmi, len tým, že iné rezorty sú spolugestori, nejdú do takej hĺbky, ako by sme napríklad my chceli.“

RESPONDENTKA Č. 1

Vo vyššie uvedenom príklade respondentka upozorňuje na tzv. spolugestorstvo vo vzťahu k príprave konkrétnych materiálov. Príklad poukazuje na možné nejasnosti v súvislosti s koordináciou prípravy materiálu, kedy spolugestorujúce subjekty neprejavia dostatočnú iniciatívu v procese prípravy. V týchto prípadoch je často na hlavnom gestorovi toto stanovisko vyžiadať a jeho zapracovanie zabezpečiť. S tým môže byť spojená dodatočná administratíva a v konečnom dôsledku,

ako uvádza respondentka, kvalita stanoviska nemusí mať potrebnú hĺbku.

Nasledujúci príklad upozorňuje na možné nedostatky následkom výraznejších zmien v materiáli:

„ale my to často nevidíme v rámci prípravy toho MPK. Ten materiál sa ale potom v rámci MPK často tak radikálne zmení, že by bolo dobré ho potom opäť poslať na MPK už prerobený. alebo iný priestor, kde by ho nanovo vedeli skonzultovať. Je v poriadku, keď materiál ide na MPK, ale tie pripomienky, pokiaľ sú zásadné, tak materiál dokážu tak radikálne zmeniť, že ten pôvodný materiál má iný význam, ako sa možno pôvodne plánovalo, po zapracovaní pripomienok.“

RESPONDENTKA Č. 1

V takomto prípade môže dôjsť k prijatiu materiálu v podobe, ktorá nemusí dostatočne reflektovať možné negatívne vplyvy. Je rovnako možné, že pôvodná podoba zhodnotila vplyvy a dopady adekvátne, no po zapracovaní výrazných zmien sa mohli objaviť nové faktory, ktoré už ale priestor v hodnotení nedostali.

Formálne splnenie povinnosti

Proces posudzovania materiálov v rámci legislatívneho procesu má svoje formálne náležitosti a dodržanie ich formy má svoje odôvodnenie. No v prípade, že formálna stránka preváži nad obsahom, hrozí riziko, že sa postup stane samoučelným. Viaceré z výpovedí potvrdzujú túto dynamiku aj vo vzťahu k hodnoteniu vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí:

„.....urobili sme to, čo bolo treba. Splnili sme všetky... náležitosti, ktoré si ten proces vyžadoval.“

RESPONDENTKA Č. 2

„Ono, teórie je toľko... hlavne keď ide o ten legislatívny proces, a potom každý ... viete, robí len to, čo musí. Lebo aj toho je veľa.“

RESPONDENTKA Č. 2

„Je pravda, že už dlhšie som doň nepozrela. Ale tak, vnímam to tak, že som s tou metodikou oboznámila, keď to bolo potrebné, keď som vlastne začínala.“

RESPONDENTKA Č. 3

„Ja to asi vnímam ako nejakú náležitosť, prosťte nejaký postup a kontext a vlastne vysvetlenie, čo všetko treba hodnotiť.... Beriem to tak, že ten kontext, tú teóriu som si prešla...“

RESPONDENTKA Č. 3

„Ale no, my máme inde hlavnú zodpovednosť, za ten materiál, za jeho podstatu. Tie doložky sú potom už len súčasť procesu...“

RESPONDENTKA Č. 3

Dôvody k takémuto prístupu nachádzame v už vyššie menovaných nedostatočných fyzických a časových kapacitách na strane tvorcov materiálov, nízkeho povedomia o problematike, abstraktnosti jednotnej metodiky, ktorá nedokáže svojim užívateľom poskytnúť praktický návod pre posudzovanie vplyvov, ale aj v často chýbajúcom hlbšom porozumení problematike.

Nedostatočná znalosť problematiky

„Vieme určiť nejaký povrchový vplyv, ale do hĺbky sa nevieme dostať, ani sa nedá niekedy.“

RESPONDENTKA Č. 1

„Tým, že my ich nevieme zanalyzovať do hĺbky, tak to berieme len tak povrchne...“

RESPONDENTKA Č. 1

„My sme na osoby, ktorých sa to týkalo pozerali

ako na skupinu. Aj tak je to už vlastne veľmi špecifická skupina, povedzme. Ale špeciálne muži a ženy, to veľmi nie."

RESPONDENTKA Č. 2

"Možno to vieme posúdiť z hľadiska nejakých subjektívnych názorov, ale nie z objektívneho hľadiska, odosobniť sa od toho, ako to vníma ten daný referent, ale politika by mala byť objektívnejšia ... takže, nielen vplyv na rodovú rovnosť, ale aj viaceré tie vplyvy sú posudzované tak, že sú to nejaké povinné jazdy... Hlavne sociálne vplyvy."

RESPONDENTKA Č. 1

"... áno, môžu tam byť iné dopady. Ale viete, mňa to hneď nenapadne, keď sa na niečo pozriem, na nejaký materiál, nevidím to tam a neviem, či by som vedela ako na to... Lebo na to treba asi aj kopeť štatistik a vyznať sa v tých témach, a na to nie je priestor a toto nie je naša expertíza."

RESPONDENTKA Č. 2

"Je to náročné. Viem si predstaviť, vždy ide o nejakú vecnú záležitosť, na ktorú sú napríklad odborníci a odborníčky práve tvorcovia a tvorkyne tej konkrétnej legislatívy, a oni samozrejme ani nie sú odborníkmi a odborníčkami napr. na sociálnu oblasť alebo na financie."

RESPONDENTKA Č. 1

Tvorba štátnych politík či zavádzanie novej legislatívy a opatrení nie je priestorom pre zohľadňovanie subjektívnych dojmov ich autorov a autoriek. Tieto nemôžu byť hlavným východiskom ani pri posudzovaní vplyvov predkladaných materiálov. Tvorcovia materiálov by preto k ich tvorbe mali pristupovať čo najobjektívnejšie, ako to v konečnom dôsledku uviedla aj respondentka v jednej z vyššie uvedených výpovedí. Sociálne vplyvy môžu byť pri chýbajúcej expertíze a objek-

tivite obzvlášť náchylné na hľadanie opory v rôznorodých svetonázoroch. Tak ako v prípade iných vplyvov je ale nutné vychádzať z aktuálnej legislatívy, platných právnych predpisov, medzinárodných ľudskoprávných dohovorov a iných platných dokumentov. Jednou z pomôcok vo vzťahu k vplyvom na rodovú rovnosť môže byť práve predkladaná metodika, keďže ponúka návod ako objektívne posudzovať potenciálne vplyvy predkladaných materiálov, a to zrozumiteľne a krok za krokom.

Chýbajúca diskusia a možnosť konzultovania

Jedna z respondentiek sa priklonila k možnosti konzultovať materiál a jeho vplyvy s odborníkmi a odborníčkami na konkrétnu oblasť, ak by takáto možnosť bola k dispozícii. Podobný mechanizmus je úspešne zavedený v niekoľkých členských štátoch⁴¹.

"Bolo by lepšie, keby na jednej doložke, aj keď je to legislatíva, ktorú predkladá jeden rezort, povedzme pracuje možno viac rezortov, pretože sa ich týkajú a niekedy je ťažké získať ich názor a zistiť, do akej miery to môže mať vplyv na iný rezort."

RESPONDENTKA Č. 1

"... a nedá sa to všetko špecifikovať pod jednu doložku a vyčíslieť tú doložku aký to bude mať vplyv. Bolo to tak prepletené, že to pre nás ani nebolo možné a chýbala nám potrebná expertíza."

RESPONDENTKA Č. 1

Chýbajúca expertíza a možnosť prekonzultovať materiál, najmä keď je práve oblasť sociálnych (ale i iných) vplyvov nejasná alebo doslova sporná, ďalej rezonovala vo výpovediach.

41 Metóda externej expertízy ako súčasť legislatívneho procesu je úspešne zavedená napr. v Českej republike. Úlohu poskytovania súčinnosti a expertízy vecne príslušnému útvaru už počas prípravy konkrétneho materiálu zabezpečujú tzv. Koordinátori/ koordinátorky problematiky rovnosti žien a mužov.

„Čo sa týka sociálnych vplyvov, náš rezort ich vie veľmi ťažko vyčíslieť napríklad často, lebo my nevidíme tie sociálne vplyvy tak a niekedy ani nevieme, na koho sa môžeme obrátiť z toho druhého rezortu, aby nám s tým pomohol.“

RESPONDENTKA Č. 1

„Nevedia tak zhodnotiť a zanalyzovať ten dopad, ako by to možno vedeli iní analytici, ktorí sa tej oblasti venujú...“

RESPONDENTKA Č. 1

Možnosť konzultácie predkladaných materiálov s určenými odborníkmi a odborníčkami by mohla byť aj na základe pozitívnych skúseností iných členských štátov a uvedenej slabej orientácie v problematike prínosná. Jej inštitucionalizácia je preto aj jednou z identifikovaných možností pre zlepšenie procesu hodnotenia vplyvov.

Chýbajúce príklady aplikácie

„.... ja by som privítala, keby obsahuje aj konkrétne príklady konkrétne príklady posudzovania jednotlivých vplyvov, nie iba teoretické časti.“

RESPONDENTKA Č. 1

Medzi zozbiernými výpoveďami výrazne rezonovalo i vnímanie Jednotnej metodiky ako prevažne teoretického materiálu, bez príkladov aplikácie, ktoré by autorky a autorov predkladaných materiálov naviedli k jej správne mu využívaniu. Bez potrebných príkladov aplikácie zostáva Jednotná metodika len materiálom, ktorý si zodpovedné osoby prečítajú, no inak ho ďalej nevyužívajú.

„(chýba) praktickejší prístup k spracovaniu tých jednotlivých dopadov a ich analyzovaniu. Lebo metodika je napísaná teoreticky, ale prax prináša veci a situácie, s ktorými metodika nemusí počítat' a nevie, ako ich riešiť, lebo nie sú tam spomenuté v podstate.“

RESPONDENTKA Č. 1

„Jedna vec je, dobre, že metodika je spravená, ale je písaná dosť odborným jazykom a prax ukazuje iné veci podľa mňa, ako to čo je v metodike.“

RESPONDENTKA Č. 1

„Každý ten dokument, každá tá doložka je iná a týka sa niečoho iného a nedá sa to nejako zovšeobecniť, ako jednotná metodika pre všetko, pre všetky oblasti od sociálnych vecí, cez zdravotníctvo, legislatívu, spravodlivosť alebo financie.“

RESPONDENTKA Č. 3

„...napr. tie príklady by tam mohli byť dobré na to, že by som ja alebo aj kolegovia, videli, že, hej, dajme tomu,... má to iný vplyv, nejaký materiál na mužov a ženy. A vôbec to tak nevyzerá na začiatku.“

RESPONDENTKA Č. 2

Tieto dôvody jednotlivo i v kombinácii prispievajú k spomínanej formalizácii hodnotenia bez hlbšieho pochopenia problematiky. Výsledkom sú v mnohých prípadoch nepostačujúce analýzy vplyvov, no s reálnymi dôsledkami v konkrétnych oblastiach na životy žien a mužov.

Ako pomôže metodika

Na vyššie menované bariéry v procese hodnotení vplyvov prijímaných opatrení reaguje metodika predkladaná v tomto texte. Okrem prehľadného návodu aplikácie doložky vplyvov pre oblasť rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí prináša aj príklady jej použitia pri konkrétnych legislatívnych materiáloch, ktoré boli pôvodne vyhodnotené ako „bez vplyvu“. Na týchto príkladoch autorky demonštrujú, ako zmena optiky a správne položené otázky odhalia na prvý pohľad neviditeľné prepomenia a možné odlišné vplyvy materiálov na mužov a ženy. V závere dokument formuluje konkrétne odporúčania, ktoré reagujú na pomenované prekážky v uplatnení hodnotenia v praxi, a to komplexne a systematicky.

Komu je metodika určená

Cieľovou skupinou metodiky sú vecne príslušné útvary, teda tvorcovia legislatívy a autori a autorky predkladaných legislatívnych i nelegislatívnych materiálov. Vo všeobecnosti z nej však môžu čerpať viaceré skupiny, napr. ďalšie orgány štátnej správy, orgány miestnych samospráv, profesionálne organizácie, mimovládne organizácie a iné povinne pripomienkujúce subjekty.

Hodnotenie rodových dopadov

Skúmanie vplyvu predkladaných materiálov na rodovú rovnosť je len jedným zo širšej škály sociálnych vplyvov, ako uvádza aj jednotná metodika. Pre tvorcov politík sú pritom dodnes niektoré termíny súvisiace s rodovou rovnosťou abstraktné, čo znamená, že možné vplyvy nemusia byť schopní odhaliť. To môže byť i jedným z dôvodov nedostatočného využívania rodovej analýzy. Jednou z ambícií tejto príručky je preto priblížiť možné vplyvy na rodovú rovnosť a predstaviť ich

zrozumiteľnejšou formou.

Pre správne uchopenie analýzy vplyvov predkladaných materiálov na rodovú rovnosť môžeme využiť prístup známy ako **hodnotenie rodových dopadov**⁴². Ide o nástroj uplatňovania rodového hľadiska, ktorý aplikovaný vo viacerých národných kontextoch napomohol zdokonaľiť proces hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť a súčasne prispieva k tvorbe zodpovednejších politík. Uplatnenie jeho prvkov pri vypracovávaní doložky vplyvov môže byť preto prínosom aj pre domáci kontext.

Európska komisia definuje metódu hodnotenia rodových dopadov nasledovne:

„Vyhodnotenie rodových dopadov bolo definované ako proces hodnotenia a posudzovania súčasnej situácie a trendov s očakávaným vývojom vyplývajúcim z prijatia navrhovaného opatrenia, a to aplikovaním rodovo relevantných kritérií.“⁴³

Vyhodnotenie rodových dopadov umožňuje odhadnúť pravdepodobnosť, či materiál bude mať negatívne dôsledky na rodovú rovnosť. Kľúčovou otázkou je: *„Prispieva predkladaný zákon, politika alebo program k zmenšovaniu, udržiavaniu alebo prehľbovaniu rodových nerovností?“*

Proces vyhodnocovania rodových dopadov je preto procesom skúmania a odhadovania možných vplyvov (pozitívnych, negatívnych, neutrálnych) ktoréhokoľvek materiálu legislatívnej alebo nelegislatívnej povahy na rodovú rovnosť a rovnaké príležitosti žien a mužov vo všetkých oblastiach života spoločnosti. Výsledkom tohto procesu má byť identifikácia možných negatívnych dopadov a prehodnotenie materiálu tak, aby bolo zamedzené akémukoľvek diskriminačnému účinku vyplývajúcemu z jeho zavedenia.

42 Z ang. jazyka „Gender Impact Assessment“, viď Slovník pojmov v závere publikácie.

43 European Commission, 2003. Evaluating Socio Economic Development, SOURCEBOOK 2: Methods & Techniques Introduction. [Online] Available at: <http://ec.europa.eu/ourcoast/download.cfm?fifileID=852>

Ako uvádza publikácia Gender Impact Assessment Toolkit⁴⁴, hodnotenie rodových dopadov nemá jednotnú podobu a v jednotlivých národných kontextoch sú využívané rôzne jeho metódy. Aj napriek faktu, že na úrovni EÚ väčšina členských štátov hodnotenie vplyvov v nejakej podobe realizuje, jednotná metodológia pre posudzovanie a hodnotenie rodových dopadov zatiaľ zavedená nebola. K dispozícii sú príklady dobrej praxe s využitím rôznych metód. Voľba konkrétnej metódy ďalej závisí od inštitucionálneho prostredia a dotknutých aktérov. Modely sa môžu líšiť v závislosti od stupňa autonómie poskytovanej tvorcom politik a legislatívy pre túto úlohu alebo pomoci poskytovanej mechanizmami rodovej rovnosti a možného zásahu „externých“ aktérov, ako sú odborníčky a odborníci na rodovú rovnosť alebo právnici experti a expertky.

Pre účely tejto metodiky bola zvolená tzv. 3R metóda, ktorá sa s rôznymi obmenami využíva najčastejšie a úspešne ju aplikujú vo viacerých národných kontextoch aj v rámci EÚ. Ako taká predstavuje zrozumiteľný a logický základ pre posun od teórie k praxi, pričom nezanedbáva domáci kontext, existujúce inštitucionálne mechanizmy a nastavené procesy.

3R metóda a ako ju využiť

Základom dobre zhodnoteného vplyvu na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť je analýza východiskového stavu, t. j. postavenia znevýhodnených skupín a odhalenie príčin nerovnosti. Na vykonanie kvalitnej analýzy sú potrebné dáta členené podľa pohlavia, podľa rodinného a sociálneho postavenia, veku, vzdelania, príslušnosti k etnickým menšinám a podľa existujúceho zdravotného postihnutia. Na takúto analýzu je potrebná znalosť analytických metód. Jednou z nich je metóda 3R.

Metóda 3R patrí medzi nástroje, ktoré zabezpečujú úroveň rodovej rovnosti v rôznych oblastiach sociálneho života. Metóda bola vyvinutá Švédskou asociáciou miestnych úradov v 90. rokoch a vo svojej sfére pôsobnosti ju v tejto krajine aj naďalej používajú. Pomocou tejto metódy je možné sledovať a analyzovať to, ako určitá aktivita alebo poskytovaná služba prebieha a ako je financovaná z hľadiska rodovej rovnosti a rovnako aj toho, aké zmeny sú ďalej požadované s ohľadom na rozdielne potreby žien a mužov.⁴⁵

Použitie tejto metódy umožňuje:

- získať informácie o zastúpení žien a mužov v rôznych častiach organizácie/inštitúcie ako aj na ich rôznych organizačných/riadiacich úrovniach alebo ich zastúpení ako prijímateľov/užívateľov služieb;
- získať informácie o zdrojoch alokovaných medzi mužov a ženy;
- získať predstavu o sile uplatňovaných rodových vzorcov a modelov v danej spoločnosti, organizácii alebo inštitúcii;
- navrhnúť plán opatrení k odstráneniu zistených nedostatkov.

Príklad: Metóda sa ukázala vo Švédsku v oblasti komunálnej politiky ako vysoko účinná, pretože

jej aplikáciou sa napríklad zistilo, že komunálna podpora v športovej oblasti je rozdielna pre dievčatá a chlapcov, že sociálna podpora pre ženy je iná ako pre mužov a že viac komunálnych prostriedkov ide do športovísk, ktoré sú však skutočností *viac využívané chlapcami*.⁴⁶

3R metóda je skratka anglických označení pre zastúpenie/reprezentáciu (*"representation"*), zdroj (*"resource"*) a zužitkovanie - realitu v podobe analýzy podmienok (*"reality"*). V slovenčine ju preto môžeme označiť aj ako 3Z analýzu.

Reprezentácia (resp. sledovanie zastúpenia pohľadu rodu)

Po špecifikácii opatrení a vymedzení cieľovej skupiny nasleduje zodpovedanie otázky **KOLKO** (napr. koľko žien/dievčat a koľko mužov/chlapcov participuje na danom opatrení, využíva opatrenie/službu alebo je zastúpených v danej oblasti na rôznych organizačných úrovniach). Takto je možné zistiť disproporcie medzi riadiacim personálom, užívateľmi a užívateľkami, uchádzačmi a uchádzačkami. Rovnako dôležité, ak to analyzované opatrenie umožňuje, je zodpovedať otázku **KTO** rozhoduje a **AKO** toto rozhodovanie prebieha. Pri odpovedi je potrebné sa zamerať aj na to, ako sa rozhodovanie realizuje nielen vo formálnej, ale najmä v neformálnej rovine, aby bolo možné identifikovať i to, ako proces riadenia a rozhodovania skutočne prebieha. Dôležité je sledovať aj to, kto implementuje rozhodnutia, kto je konečným užívateľom/kou, klientom/kou služby apod.

Príklad otázok, ktoré je možné si rámcí analýzy položiť (vždy v závislosti na predkladanom návrhu):

- Kto je konečným užívateľom/kou alebo klientom/kou služby?
- Aký je pomer žien a mužov, ktorých sa navr-

45 MAŘÍKOVÁ, Hana. Co je metoda 3R? In Gender, rovné příležitosti, výzkum. 2009. Ročník 10, č. 2/2009. S. 78-80.

46 Gender Mainstreaming: Conceptual Framework, Methodology and Presentation of Good Practices. Rada Európy, 1998.

hované opatrenie týka?

- Aké zastúpenie je na rozhodovacích pozíciách?
- Kto implementuje opatrenie a na formálnej na neformálnej úrovni?

Zdroje (objasnenie alokácie zdrojov)

Cieľom tejto časti je objasniť, kto čo dostáva. Okrem alokácie finančných zdrojov sa sleduje aj alokácia zdrojov času, priestoru a informácií, ako aj možnosti ďalej sa rozvíjať.

Z hľadiska času sa sleduje napr. to, kto sa môže v danej dobe zúčastniť stretnutí alebo jednaní, kto pri nich dostáva slovo a koľko času dostáva. Ak je to možné, identifikujú sa aj existujúce, opakujúce sa vzorce.

V prípade priestoru sa sleduje možnosť prístupu k športovým zariadeniam, využívaniu budov či areálov na kurzy alebo iné aktivity pre ženy a mužov.

V prípade peňazí je pozornosť venovaná alokácii grantov, pôžičiek, príspevkov apod.

V prípade informácií je potrebné sledovať, kto k nim má aký prístup, či kedy a v akej podobe dostáva dôležité informácie. Sleduje sa, na koľko a na aké stretnutia sú rôzne skupiny žien a mužov pozývané, či sa niektoré skupiny zúčastňujú stretnutí viac ako iné a prečo, prípadne aj to, aké je zastúpenie žien a mužov v "dôležitých" lokálnych skupinách, a ako dané aktivity prispievajú k rozvoju žien a mužov v danej lokalite.

Príklady otázok, ktoré je možné si v rámci analýzy položiť:

- Kto má prístup k službám, k športovým zariadeniam, k využívaniu budov, napr. na kurzy alebo aktivity?
- V akom pomere sú alokované granty, pôžičky a pod. medzi ženy a mužov?
- Kto má prístup k informáciám, resp. kedy a v akej podobe dostáva dôležité informácie?
- Koľko finančných prostriedkov získavajú ženy a muži ako dve rôzne skupiny vo forme sociálnych dávok alebo iných príspevkov?

- Koľko priestoru je poskytovaného dievčatám a chlapcom ako dvom rôznym skupinám v škôlke či škole a akým spôsobom?

Zužitkovanie (analýza podmienok)

Táto časť analýzy dáva odpoveď na otázky, prečo je daná situácia v sledovanej oblasti taká aká je, ako daná situácia vyhovuje záujmom a prániam mužov a žien, či súčasný stav zodpovedá požiadavkám rodovej rovnosti, koho potreby sú výkonom danej aktivity naplňované, či favorizujú aktivity niektorej skupiny.

Príklad otázok, ktoré je možné si v rámci analýzy položiť:

- Vyhovuje daná situácia v rovnakej miere záujmom a potrebám žien a mužov?
- Neuprednostňujú navrhované alebo realizované aktivity alebo opatrenia ženy alebo mužov?
- Sú zohľadňované rozdielne záujmy žien a mužov?
- Sú zohľadňované rozdielne potreby žien a mužov?
- Sú zohľadňované rozdielne životné skúsenosti žien a mužov?
- Aké majú ženy a muži podmienky?

V praxi sa tiež niekedy používa štvrté R ako *rights* (zákony), prípadne *restrictions* (obmedzenia), teda prekážky uplatňovania rovnosti príležitostí a rodovej rovnosti. Pri zohľadnení týchto kritérií môžeme hovoriť o analýze 4R, resp. 4Z.

Pre správne zrealizované hodnotenie je rovnako nutné trvať na zbere rodovo členených dát, ktoré predstavujú nevyhnutný podklad pre lepšie porozumenie situácii. Metóda 3R apeluje na zber a prístup k takémuto druhu dát. Bez nich len ťažko adekvátne posúdime východiskovú situáciu, ktorej sa predkladaný materiál týka.

Postup hodnotenia vplyvov s využitím 3R metódy

Ako bolo uvedené v predchádzajúcich kapitolách, rovnaké opatrenia môžu mať na ženy a mužov odlišný dopad. Najmä ekonomické a sociálne politiky majú tendenciu inak vplývať na ženy a inak na mužov, dievčatá či chlapcov. Dôvodom sú často odlišné ekonomické, sociálne či kultúrne roly, ktoré muži a ženy, dievčatá a chlapci, v spoločnosti zastávajú. Tu hovoríme o tzv. rodových rolách.⁴⁷ Tie sú podľa Farkašovej, Kiczkovej a Szapuovej⁴⁸ udržiavané spoločnosťou a potvrdzované každodenným životom. Rodová rola podľa autoriek označuje „*očakávané správanie a prijatie správania a činností, ktoré súvisia so sociálnou pozíciou, tak ako sa vyvinuli v čase v danej kultúre*“. Príkladom môže byť tradičný obraz ženy, ktorá sa stará o domácnosť, a muža, ktorý je aktívny a zabezpečuje živobytie. Takéto zaužívané predstavy, inak aj stereotypy⁴⁹, sa však pretavujú do reality, či už v oblasti delby práce, výberu profesionálnej kariéry a vzdelania či možností v oblasti rozvoja a budúcnosti ako takej. Rodové roly a s nimi spojené očakávania majú teda reálny a hmatateľný dopad na životy mužov a žien v konkrétnej spoločnosti. Ich odlišné životné okolnosti preto musia byť zvažované aj pri zavádzaní tzv. neutrálnych opatrení a politík.

Okrem snahy sprehľadniť a zjednodušiť hodnotenie vplyvov je jednou z ambícií tejto metodiky práve zvýšenie citlivosti na existujúce nerovnosti. Zodpovedaním konkrétnych otázok vedie tvorcov a tvorkyne materiálov k lepšiemu porozumeniu kontextu a štrukturálnych nerovností. Navrhovaný postup ďalej priamo reflektuje viaceré argumentov zaznamenaných

v rámci zrealizovaných rozhovorov. Metodika napríklad prináša chýbajúce konkrétne príklady hodnotenia. Pokúša sa reagovať na čo najviac z pomenovaných nedostatkov aktuálnej praxe. Konceptne vychádza práve z vyššie predstavenej 3R metódy, ktorej aplikácia sa osvedčila aj vo viacerých národných kontextoch.

Pre lepšiu orientáciu metodika zavádza tzv. **tabuľku hodnotenia a pomocnú tabuľku** (Príloha č. 4 a 5), ktorej súčasťou sú otázky relevantné pre konkrétne fázy hodnotenia. Otázky usmerňujú hodnotiaci proces a samotná tabuľka predkladateľom napomáha aj po vizuálnej stránke a vedie ich jednotlivými fázami hodnotenia. S cieľom jej zavedenia nie je nadpráca pre predkladateľa, práve naopak, tabuľka pomáha proces sprehľadniť a zjednodušiť bez zníženia nárokov na kvalitu hodnotenia.

Príprava materiálu

Vecne príslušný útvar, ktorý materiál predkladá, má podľa jednotnej metodiky⁵⁰ už pri jeho tvorbe povinnosť dbať na možné negatívne vplyvy na vybrané oblasti, podľa toho ako ich definuje jednotná metodika. V súčasnosti pre oblasť rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí nie sú zavedené poradné alebo konzultačné mechanizmy, ktoré by zabezpečili alebo vyžadovali expertízu už v čase prípravy materiálu⁵¹. Získanie takejto expertízy na druhej strane nie je vylúčené, no v aktuálnom nastavení je tento krok takmer výlučne na iniciatíve vecne príslušného útvaru, ktorý materiál predkladá⁵².

47 Pojem rodové roly je definovaný v časti Slovník pojmov v prílohe.

48 Farkašová E., Kiczková Z., Szapuová M. 2003. Rodovo – diferencovaný pohľad na človeka/spoločnosť. Rozlíšenie pohlavia rodu. In: Hodnotové aspekty súčasného sveta, Bratislava, Iris. Dostupné na internete: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/oc/crs/Publikacie/Studie/far-kicz-szap-rod_dif_pohlad.pdf

49 Pojem rodové stereotypy je definovaný v časti Slovník pojmov v prílohe.

50 Nová Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov, schválená uznesením vlády SR č. 24/2015, nadobudla účinnosť zmysle uznesenia vlády SR č. 55/2015 1. októbra 2015

51 V tomto prípade sa nejedná o materiály, predmetom ktorých je samotná rodová rovnosť a rovnosť príležitostí. Tu sa predpokladá, že príslušný útvar, ktorý rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí zastrešuje, je gestorom alebo spolugestorom materiálu, resp. bol do jeho prípravy inak zapojený.

52 Napr. v prípade Českej republiky bol úspešne zavedený inštitút Koordinátorov/ koordinátoriek problematiky rovnosti žien

Reflektujúc i výpovede respondentiek z rozhovorov vidíme, že získaniu takejto expertízy môžu brániť aj časové či kapacitné dôvody. V takom prípade však ide o bariéry štrukturálnej povahy, ktoré nie je možné adresovať v rámci predkladanej metodiky. Na bariéry tohto typu autorky metodiky reagujú odporúčaniami, ktoré sú súčasťou záveru metodiky. V prípade, že budú brané do úvahy ako relevantné, bude možné prispieť k efektívnejšiemu hodnoteniu potenciálnych vplyvov predkladaných materiálov, a to na štrukturálnej úrovni.

a mužov (KPR), ktorý je vecne príslušným útvarom k dispozícii jednak v procese tvorby materiálu, ale aj v čase jeho ďalšieho posudzovania v rámci legislatívneho procesu.

Proces hodnotenia a zavedenie pomocnej tabuľky pre hodnotenie

Opierajúc sa o 3R metódu ako aj prax v kontexte Českej republiky, ktorá práve na 3R metóde stavia vlastnú metodológiu⁵³, bude hodnotenie vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí realizované v **troch základných krokoch**, ktoré sa budú zaujímať o nasledovné aspekty materiálu:

- Koho sa materiál týka? Týka sa fyzických osôb?
- Je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovnocenné?
- Prispieje materiál k zlepšeniu alebo zhoršeniu existujúceho stavu?

Tieto otázky si príslušný útvar kladie v procese prípravy materiálu, konkrétne pri vypracovaní doložky vplyvov, ktorá je súčasťou materiálu predkladaného do MPK, na rokovanie vlády, resp. ide o návrh predbežného stanoviska v súlade so Systémom tvorby stanovísk k návrhom aktov EÚ. Tieto otázky sú včlenené aj do pomocnej tabuľky hodnotenia (príloha č. 5) s cieľom viesť predkladateľa k efektívne hodnotiacim procesom.

Krok č. 1. Zadefinovanie cieľovej skupiny

Prvým krokom je zhodnotenie materiálu s ohľadom na jeho cieľové skupiny. Predkladateľ vyhodnotí, či sa materiál týka fyzických osôb. Kľúčovou otázkou, ktorú si v tomto bode kladie, je:

„Týka sa predkladaný materiál fyzických osôb?“

V mnohých prípadoch je na prvý pohľad zjavné, či sa tieto dotýkajú priamo fyzických osôb alebo nie. Existuje však aj množstvo takých, ktoré majú na fyzické osoby, ženy či mužov, nepriamy dopad,

ako napr. vo vyššie spomenutom prípade mestského plánovania. Aj v tomto prípade je potrebné vplyvy materiálu analyzovať. Predkladateľ k materiálu pristupuje analyticky a oporu by mal hľadať v štatistikách, odborných analýzach a výskumoch, resp. v stanoviskách expertov a expertiek.

V prípade, že predkladateľ materiálu usúdi, že sa tento priamo ani nepriamo **netýka fyzických osôb**, tento záver uvedie v hodnotiacej tabuľke. V tomto bode **proces hodnotenia končí** a predkladateľ v tabuľke uvedie, že materiál sa netýka fyzických osôb a nemá dopad na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí. Ide o tzv. „*neutrálny vplyv*“, resp. *materiál je „bez vplyvu“*.

Ak sa materiál fyzických osôb týka priamo či nepriamo, predkladateľ pokračuje v hodnotení podľa nasledujúceho návodu.

Krok č. 2. Zhodnotenie postavenia mužov a žien v oblasti, ktorej sa predkladaný materiál týka

Tento krok nasleduje po vyhodnotení materiálu ako týkajúceho sa fyzických osôb. Základnou otázkou, ktorú si predkladateľ v tomto kroku bude klásť, je:

„Je postavenie žien a mužov v skúmanej oblasti rovnocenné?“

V tomto kroku nás zaujímajú rodové nerovnosti, ktoré v oblasti existujú a pretrvávajú. Východisková situácia by mala byť starostlivo preskúmaná, a to pomocou dostupných štatistických údajov, záverov relevantných výskumov a analýz či kon-

zultáciou s odborníkmi a odborníčkami. Pre väčšinu oblastí však existujú dostupné rodové analýzy⁵⁴, o ktoré je možné oprieť sa.

Predkladateľ sa v analýze zaujíma o to, či majú muži a ženy v skúmanej oblasti rovnaké podmienky a možnosti, či sa pre hodnotenú oblasť rovnakým dielom podieľajú na rozhodovaní, či majú rovnaký prístup k výsledkom, zdrojom či benefitom relevantným pre túto oblasť, či je s oboma zaobchádzané rovnako. Skúma sa, či sú muži aj ženy rovnakým dielom zapojení do procesov a či sú v danej oblasti rovnocenne ohodnotení. V neposlednom rade je užitočné preskúmať aj prípadné rodové stereotypy, ktoré sú s touto oblasťou spájané. Predkladateľa to môže viesť práve k existujúcim štrukturálnym nerovnostiam, ktoré bránia k rovnocennému uplatneniu a rovnosti príležitostí mužov a žien v danej oblasti.

Na druhej strane existujú prípady, kedy aj odlišné zaobchádzanie môže byť v súlade s princípom rodovej rovnosti. Tieto prípady upravuje Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tzv. antidiskriminačný zákon)⁵⁵. Podľa antidiskriminačného zákona „*diskrimináciou nie je prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení orgánmi verejnej správy alebo inými právnickými osobami smerujúcich k odstráneniu znevýhodnení vyplývajúcich z dôvodov rasového alebo etnického pôvodu, príslušnosti k národnostnej menšine alebo etnickej skupine, rodu alebo pohlavia, veku alebo zdravotného postihnutia, ktorých s cieľom je zabezpečiť rovnosť príležitostí praxi.*“⁵⁶

S cieľom inštitútu dočasných vyrovnávacích opatrení vo vzťahu k rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí je podľa antidiskriminačného zákona

odstraňovať existujúce bariéry a nerovnosti, ktoré ženy a dievčatá v spoločnosti zažívajú. Zavedenie takýchto opatrení je časom ohraničené, a to stavom, kedy sa v oblasti dosiahne náprava.

Odlišné zaobchádzanie môže byť rovnako v súlade s princípom rodovej rovnosti, pokiaľ ide o špecifickú situáciu a zraniteľnosť žien súvisiacu s tehotenstvom a materstvom. Právna úprava Slovenskej republiky poskytuje ženám ochranu v pracovných vzťahoch, osobitnú starostlivosť v tehotenstve, materstve a zodpovedajúce pracovné podmienky. Zvýšená právna ochrana žien je predovšetkým súčasťou Zákonníka práce⁵⁷ týka sa všetkých žien, ako aj osobitne tehotných žien, matiek do konca deviateho mesiaca po pôrode dojčiacich žien.

V tomto kroku predkladateľa zaujíma, či je v skúmanej oblasti postavenie žien a mužov rovnocenné. Odpoveď, ÁNO alebo NIE následne zaznamená v pomocnej tabuľke. Do tabuľky ďalej uvedie aj konkrétne zistenia ohľadom postavenia žien a mužov v skúmanej oblasti a pokračuje krokom č. 3.

Krok č. 3: Zhodnotenie vplyvu materiálu k súčasnému postaveniu žien a mužov v danej oblasti

V tejto fáze predkladateľ pristúpi k samotnému zhodnoteniu vplyvu materiálu na stav, ktorý uviedol v predchádzajúcom kroku.

Pomocná tabuľka predkladateľa ďalej sprevádza. V prípade, že odpoveď na otázku v druhom kroku bola ÁNO, bude predkladateľa v tejto fáze zaujímať, či materiál **prináša zhoršenie východiskové-**

54 Predkladateľ sa môže oprieť o každoročne aktualizovanú Súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti, ktorá hodnotí vývoj v oblasti rodovej rovnosti naprieč rôznorodým spektrom verejného a súkromného života spoločnosti. Súčasťou každej súhrnnej správy je aj hĺbková analýza konkrétnej oblasti (pracovný trh, rodový mzdový rozdiel, rodovo podmienené násilie a iné). Nápomocnou môže byť rovnako pravidelná Správa o sociálnej situácii obyvateľstva či výstupy výskumov a publikácie Inštitútu pre výskum práce a rodiny resp. Odboru rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí. Mimo uvedených je možné čerpať aj z výskumnej činnosti etablovaných ľudskoprávných mimovládnych organizácií.

55 Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (tzv. antidiskriminačný zákon).

56 Tamtiež.

57 Zákon č. 311/2001 Z. z. – Zákonník práce

ho stavu. V pomocnej tabuľke prejde k **sekcii 3a.**

V prípade, že v predchádzajúcom kroku predkladateľ na otázku o postavení žien a mužov v hodnotenej oblasti odpovedal **NIE**, posunie sa v tabuľke k **sekcii 3b** a položí si nasledovnú otázku: „**Prispieva materiál k zlepšeniu východiskového stavu**“? Predpokladáme, že východisková situácia nepodporuje rovnosť mužov a žien, a tak skúmame, či materiál k zlepšeniu tohto stavu môže prispieť. Pomocná tabuľka tento proces vizuálne dotvára a predkladateľa v jednotlivých krokoch prakticky vedie.

V oboch prípadoch je možné odpovedať na otázku **ÁNO, NIE** resp. materiál situáciu **NEMENÍ**. V oboch prípadoch je rovnako potrebné vysvetliť, ako materiál k zlepšeniu či zhoršeniu existujúceho stavu prispieva.

K zlepšeniu východiskového stavu môže materiál prispieť nasledujúcimi spôsobmi:

- materiál prispieva k vyrovnanejšiemu zastúpeniu žien v rozhodovaní v danej oblasti,
- materiál zlepšuje prístup žien / mužov k službám alebo tovarom,
- materiál u žien / mužov prispieva k rovnomernejšiemu podielu na ekonomickom zisku,
- materiál prispieva k vyrovnanejšiemu zastúpeniu žien / mužov na pracovnom trhu a v konkrétnych odvetviach,
- materiál prispieva k rovnomernejšiemu zastúpeniu žien a mužov na starostlivosti o závislé osoby a v prípade domácich povinností (neplatenej práce),
- iné relevantné oblasti.

Nejde vyčerpávajúci zoznam. Uvedené otázky slúžia predkladateľovi predovšetkým ako podklad pre podrobnejšiu analýzu skúmaného vplyvu. Príklady otázok môžu upozorniť aj na rôznorodé oblasti, v ktorých sa prejavujú rodové nerovnosti. Použitie metodiky týmto prispieva aj k všeobecnému zvyšovaniu povedomia.

Pomocná tabuľka sa v závislosti od odpovedí ďalej rozvetvuje na šesť možných alternatív. Odporúčame nechať sa tabuľkou vizuálne viesť pre lepšiu

prehľadnosť (viď. príloha č. 5) Nasleduje opis možných alternatív pre sekciu 3a a sekciu 3b.

Sekcia 3a:

Nadväzujúc na predchádzajúce kroky v tejto časti pracujeme s predpokladom, že postavenie žien a mužov je v skúmanej oblasti rovnocenné. Základná otázka pre tento krok znie: „**Prispieva materiál zhoršeniu existujúceho stavu**“? Podľa odpovede na túto otázku sa dopracujeme ku konečnému hodnoteniu. To môže mať 3 podoby:

- **Áno. Materiál prináša zhoršenie.**

Materiál má **negatívny vplyv** na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí.

- **Nie. Materiál prináša zlepšenie.**

Materiál má **pozitívny vplyv** na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí.

- **Nie. Východisková situácia sa nemení.**

Materiál má **neutrálny vplyv** na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí.

Sekcia 3b

V prípade, že východisková situácia vo vzťahu k postaveniu mužov a žien bola v predchádzajúcom kroku vyhodnotená ako nedostatočná (postavenie mužov a žien v oblasti nie je rovnocenné), pomocná tabuľka nás naviedla do časti 3b. Kľúčová otázka pre tento krok znie:

„Prispieva materiál k zlepšeniu existujúceho stavu?“ Odpoveď na túto otázku nás posunie ku konečnému vyhodnoteniu vplyvu, ktorý môže mať nasledujúce podoby:

- **Áno. Materiál prináša zlepšenie.**

Materiál má **pozitívny vplyv** na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí.

- **Nie. Materiál prináša zhoršenie.**

Materiál má **negatívny vplyv** na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí.

- **Nie. Východisková situácia sa nemení.**

Materiál má **neutrálny vplyv** na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí.

V tomto prípade aj neutrálny vplyv znamená uchovávanie nerovného postavenia mužov a žien v oblasti, keďže východisková situácia bola takto vyhodnotená. Predkladateľ by mal využiť situáciu a materiálom prispieť k jej zlepšeniu, to znamená prepracovať ho tak aby prispel k zlepšeniu situácie žien či mužov v danej oblasti. Ak má takúto možnosť, predkladateľ má preskúmať možné úpravy v materiáli, ktoré k pozitívnej zmene môžu prispieť.

Posledná časť pomocnej tabuľky je venovaná prípadným zmenám v materiáli a poznámkam. V tejto časti môže predkladateľ doplniť svoju argumentáciu o ďalšie štatistické dáta alebo výskumné zistenia.

Ukončenie hodnotenia

Vyplnením hodnotiacej tabuľky a pomocnej tabuľky končí pre predkladateľa proces hodnotenia vplyvu materiálu na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí. Materiál je ďalej predmetom štandardného procesu pripomienkového konania. Špecifické pripomienky môžu byť predložené Odborom rovnosti žien a mužov a rovnosti príležitostí či iným relevantným povinne pripomienkujúcim subjektom.

Príklady hodnotenia vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov

Vplyv na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť bol v predloženom návrhu vyhodnotený ako pozitívny. Tento záver však nebol podopretý žiadnym zdôvodnením. Prostredníctvom analýzy vedenej v rámci pomocnej tabuľky je však možné dôjsť k záveru, že návrh zákona má negatívny dopad na inak rovné postavenie žien a mužov v oblasti, ktorej sa dotýka.

Názov a číslo materiálu	
Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (rok 2018, 7. volebné obdobie, Parlamentná tlač 974)	
Stručný popis materiálu	
Cieľom návrhu zákona je prostredníctvom zníženia dôchodkového veku v trvaní najviac jeden rok oceniť poistenkyne a poistencov, ktorí sa podieľali na starostlivosti o dieťa, ktoré úspešne ukončilo strednú školu.	
1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?	
Áno	Nie
	Hodnotenie
	Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb a nemá dopad na rovnosť žien a mužov

Analýza a popis stávajícího stavu - odůvodnění dopadu na fyzické osoby

Možnost snížení důchodkového věku si budou podle návrhu uplatňovat nejmä ženy, poistkyne, ktoré dieťa porodili, ak sa oň starali do dosiahnutia jeho dospelosti ak dieťa úspešne ukončilo strednú školu.

Právo na snížení důchodkového věku sa priznáva aj ďalším osobám, ktoré splnili podmienky, teda aj otcovi, ak mu bolo dieťa zverené do starostlivosti alebo ak matka zomrela apod., to pomerne podľa počtu ukončených dní starostlivosti jednotlivých osôb. Pre deti ťažkým zdravotným postihnutím sa plnenie podmienky ukončenia strednej školy dieťaťom nevyžaduje.

2. Je postavenie žien a mužov v oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?

Áno → 3a

Nie → 3b

Analýza a popis východiskového stavu

V roku 2019 evidoval Štatistický úrad SR 529,3 tis. žien, ktoré sa pravidelne starajú o dieťa do 14 rokov veku (oproti 464,4 tis. mužov.)

Sociálna poisťovňa vo svojich meraniach sleduje dlhodobý stúpajúci trend v počte otcov, ktorí poberajú materské. Kým v roku 2013 otcovia poberali 305 dávok, v roku 2017 ich už bolo 6553.

Tento trend poukazuje na fakt, že v úplných rodinách už nie je výchova a starostlivosť o dieťa výsostne ženskou záležitosťou, ale partneri sa na nej podieľajú. Benefit skoršieho odchodu do dôchodku, ktorý sa v tomto prípade môže vzťahovať iba na jednu osobu, v tomto prípade na ženy, je tak nespravodlivý voči mužom, ktorí do dieťaťa investujú rovnakou mierou.

Predkladaná úprava tak nereflektuje súčasnú dynamiku rodiny a prehliada čoraz sa zvyšujúci vklad mužov do výchovy detí. Tým aj naďalej potvrdzuje stereotyp žien ako osôb, na ktorých leží ťarcha starostlivosti o dieťa. Postavenie žien a mužov je preto v súčasnosti možné hodnotiť ako rovné, pretože spomínaný vklad mužov do výchovy detí neznevýhodňuje.

3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?

3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?

Áno

Materiál prináša zhoršenie

Nie

Materiál prináša zlepšenie

Nie

Postavenie žien a mužov sa nemení

Áno

Materiál prináša zlepšenie

Nie

Materiál prináša zhoršenie

Nie

Postavenie mužov a žien sa nemení

Hodnotenie

Materiál má **negatívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Materiál má **pozitívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Materiál má **neutrálny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Materiál má **pozitívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Materiál má **negatívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Materiál má **neutrálny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Nerieši však stávajúce nerovnosti a tým prispieva k zachovaniu nežiaduceho stavu.

4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu

Návrh zákona prispieva ku konzervovaniu stavu spoločnosti, kedy sa o dieťa stará iba jedna osoba, prevažne matka, a otec je v pozícii živila rodiny. Nereflektuje súčasný trend, kedy sa zvyšuje počet otcov starajúcich sa o dieťa, čo ukazujú štatistiky Sociálnej poisťovne aj Štatistického úradu. Čas otca strávený na „materskej“ buduje puto medzi otcom a dieťaťom, a je tak predpokladom, že aj v nasledujúcich etapách života dieťaťa sa o neho budú starať obaja, matka aj otec. Zároveň treba brať do úvahy skutočnosť, že zníženie dôchodkového veku pre ženy môže viesť k ich nižším dôchodkom, keďže kratšiu dobu prispievajú na sociálne poistenie a čas strávený na materskej sa nedostatočne premieta do výšky ich dôchodkov.

Materiál má preto **negatívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Ďalšie poznámky pripomienky

V prípade, že by materiál zohľadnil tento nový trend v starostlivosti (napríklad že každý rodič bude môcť využiť polovicu „benefitu“, ak bol na „materskej“), bude mať pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Do samotnej Doložky vplyvov sa záver analýzy preniesie nasledovne:

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí.

Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.

Dodržuje návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku a sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti: • podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti, • zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života, • podpora rovnjej participácie na rozhodovaní, • boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi, • eliminácia rodových stereotypov.	Návrh zákona prispieva ku konzervovaniu stavu spoločnosti, kedy sa o dieťa stará iba jedna osoba, prevažne matka, a otec je v pozícii živila rodiny. Nereflektuje súčasný trend, kedy sa zvyšuje počet otcov starajúcich sa o dieťa, čo ukazujú štatistiky Sociálnej poisťovne aj Štatistického úradu. Čas otca strávený na „materskej“ buduje puto medzi otcom a dieťaťom, a je tak predpokladom, že aj v nasledujúcich etapách života dieťaťa sa o neho budú starať obaja, matka aj otec. Materiál má preto negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.
--	---

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Predložený návrh zákona neidentifikoval pôvodne žiadny vplyv na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Svoj záver nepodložil žiadnou argumentáciou. Nižšie prevedená analýza naopak ukázala, že návrh zákona má dopad, a to pozitívny.

Názov a číslo materiálu

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (rok 2019, volebné obdobie 7, Parlamentná tlač 1555)

Stručný popis materiálu

Medzi ciele návrhu zákona patrí zjednodušenie vybavovania podaní na úseku evidovania vozidiel a zlepšenie podnikateľského prostredia prostredníctvom zefektívnenia prihlasovania vozidiel do evidencie a vykonávania podaní prostredníctvom elektronických služieb, ďalej zníženie nehodovosti najmä mladých a neskúsených vodičov prostredníctvom prijatia opatrení (doškolaovací kurz, rehabilitačný program pre vodičov, preskúšanie odbornej spôsobilosti a v prípade ďalšej recidívy až odobratie vodičského oprávnenia) pri zistení opakovaného porušovania vybraných pravidiel cestnej premávky vodičom s vodičskou praxou do dvoch rokov, zvýšenie bezpečnosti cestnej premávky, zníženie veku na vedenie motorových vozidiel skupiny C, CE, D a DE a zlepšenie vymožiteľnosti pokuty uloženej pri aplikácii objektívnej zodpovednosti.

1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?

Áno

Nie

Hodnotenie

Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na rovnosť žien a mužov

Analýza a popis stávajúceho stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby

Materiál sa týka postavenia fyzických osôb, konkrétne účastníkov a účastníčok cestnej premávky, žiadateľov a žiadateľiek o udelenie vodičského oprávnenia a držiteľov a držiteľiek vodičského oprávnenia a osôb, ktoré vlastnia alebo držia vozidlá alebo ktoré ich predávajú.

Zjednodušenie vybavovania elektronických podaní znamená úplné vylúčenie potreby osobnej návštevy dopravného inšpektorátu pri evidencii vozidiel.

Významnú zmenu, ktorá sa ďalej týka fyzických osôb, predstavuje úprava parkovania na chodníku tak, že nebude možné jazdiť po chodníku, ale len na ňom zaparkovať. Ďalšou zmenou je spresnenie zákazu používania mobilných a iných zariadení počas vedenia vozidla.

Voči mladým vodičom a vodičkám je navrhnuté zavedenie istej obdoby skúšobnej lehoty. V prípade, že taký vodič alebo vodička druhýkrát poruší pravidlá cestnej premávky závažným spôsobom alebo prekročí rýchlosť jazdy v lehote do dvoch rokov od udelenia vodičského oprávnenia, bude prijatý systém opatrení, napríklad účasť na rehabilitačnom programe vedenom dopravným psychológom alebo psychologičkou.

Ďalšou úpravou je zníženie veku na vedenie motorových vozidiel skupiny C, CE, D a DE za podmienky dôkladnejšieho a hlbšieho vzdelávania mladých vodičov v praxi vedenia týchto motorových vozidiel a zvýšenie hornej hranice možnej pokuty za používanie mobilných telefónov a obdobných zariadení počas vedenia vozidla.

2. Je postavenie žien a mužov oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?

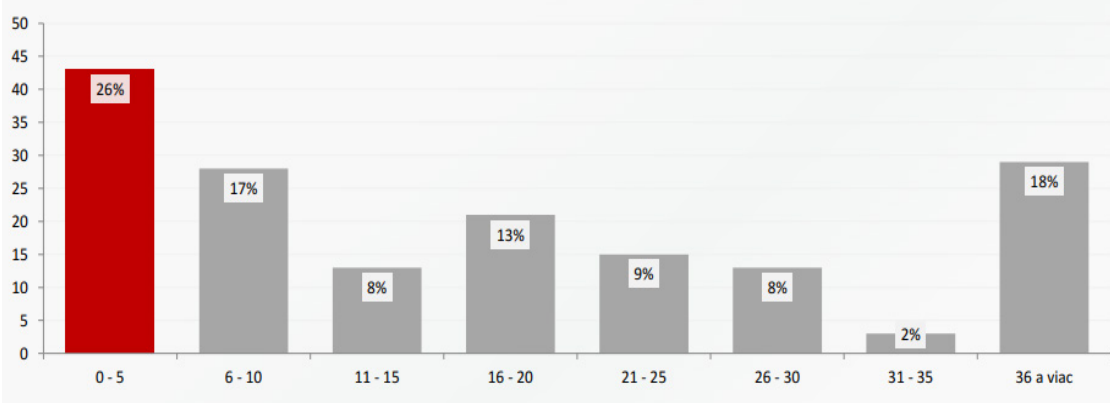
Áno → 3a

Nie → 3b

Analýza a popis východiskového stavu

Štatistiky Policajného zboru za rok 2018 ukazujú, že najrizikovejšou skupinou vodičov a vodičiek je skupina osôb, ktorá drží vodičské oprávnenie v rozmedzí 0 – 5 rokov.

Usmrtení pri DN zaviněných vodičom motorového vozidla - podľa délky držania vodičského oprávnění (u vinníka)

Medzi hlavné príčiny dopravných nehôd patrí najmä porušenie povinnosti vodiča (nevenovanie sa plne vedeniu vozidla a sledovaniu dopravnej situácie, telefonovanie apod.), prekročenie povolennej rýchlosti, nesprávna jazda cez križovatku, nesprávne otáčanie a cúvanie. Štatistický úrad Slovenskej republiky dlhodobo eviduje vonkajšie príčiny chorobnosti a úmrtnosti, pod ktoré spadajú aj následky dopravných nehôd, ako častejšie u mužov než u žien, a to v pomere 70:30 v roku 2018. Analýza Policajného zboru poukazuje na vplyv dĺžky vodičskej praxe na dopravnú nehodovosť, keď bolo zistené, že vodičov s vodičskou praxou do 2 rokov je 5 %, pričom táto skupina je vinníkom až 17 % dopravných nehôd a 19 % usmrtených. Podiel 19 % z vodičov pod vplyvom alkoholu, ktorí spôsobili dopravnú nehodu, patrí práve do tejto skupiny vodičov. Z uvedeného je možné usudzovať, že medzi faktory, ktoré majú vplyv na dopravno-bezpečnostnú situáciu, patrí neskúsenosť, vek a pohlavie. Muži v mladom veku sú náchylnejší podstúpiť riziko vo vyššej miere ako ženy alebo staršie osoby. Ministerstvo vnútra ďalej uvádza, že mladí vodiči a vodičky si prenášajú za volant používanie mobilných zariadení častejšie ako staršie generácie.

Zdroj: Vyhodnotenie dopravno-bezpečnostnej situácie za rok 2018 (www.minv.sk)

Za rok 2019 Policajný zbor uvádza, že 76% úmrtí dopravných nehôd sú práve úmrtia mužov. Muži sú tak skupinou, ktorá je cestnej premávke ohrozenejšia na zdraví porovnaní so ženami.

Súčasný stav, na ktorý predkladaný návrh reaguje, vychádza zo spoločenského nastavenia, kedy adrenalín za volantom charakterizuje skôr mladých mužov. Svojím návrhom opatrení sa pokúsi zvrátiť trend vyššej úmrtnosti mužov ako účastníkov cestnej premávky prispieť tak ich lepšiemu zdraviu. Návrh zároveň umožní všeobecne lepšiu dostupnosť podaní na dopravnom inšpektoráte pri evidencii vozidiel, to elektronicky.

3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?			3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?		
Áno	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie
Materiál prináša zhoršenie	Materiál prináša zlepšenie	Postavenie žien a mužov sa nemení	Materiál prináša zlepšenie	Materiál prináša zhoršenie	Postavenie žien a mužov sa nemení
Hodnotenie					
Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Nerieši však stávajúce nerovnosti a tým prispieva k zachovaniu nežiaduceho stavu.
4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu					
Návrh prostredníctvom svojich opatrení prispieva k vyššej bezpečnosti na cestách. Vzhľadom na fakt, že cestná premávka patrí medzi oblasti, kde riziku ohrozenia na zdraví čelia vo vyššej miere muži, majú navrhované opatrenia na tento trend potenciálny pozitívny vplyv. Ostatné opatrenia prispievajú k lepšej všeobecnej dostupnosti. Materiál má preto pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.					
Ďalšie poznámky pripomienky					
-					

Výsledky analýzy budú prenesené do doložky vplyvov nasledovne:

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí. Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.
Dodržuje návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku a sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

vov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Návrh prostredníctvom svojich opatrení prispieva vyššej bezpečnosti na cestách. Vzhľadom na fakt, že cestná premávka patrí medzi oblasti, kde riziku ohrozenia na zdraví čelia vo vyššej miere muži, majú navrhované opatrenia na tento trend potenciálny pozitívny vplyv.

Ostatné opatrenia prispievajú k lepšej všeobecnej dostupnosti.

Materiál má preto pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

Záver vyhodnotenia vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť sa v pôvodnom znení zhoduje so záverom nižšie uvedenej analýzy. Záver pôvodnej Dôvodovej správy však nebol podložený nijakými argumentmi.

Názov a číslo materiálu	
Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (rok 2019, volebné obdobie 7, Parlamentná tlač 1287)	
Stručný popis materiálu	
S cieľom návrhu zákona je začleniť deti zo sociálne znevýhodneného prostredia do vzdelávacieho systému od dovŕšenia tretieho roku života.	
1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?	
Áno	Nie
	Hodnotenie
	Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na rovnosť žien a mužov
Analýza a popis stávajúceho stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby	
Materiál sa týka fyzických osôb, konkrétne detí predškolského veku a ich zákonných zástupcov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Cieľom návrhu je dosiahnuť včasnou predškolskou výchovou potrebnú pripravenosť detí zo sociálne znevýhodneného prostredia na plnenie povinnej školskej dochádzky. Tak by malo dôjsť k eliminácii rizík školskej neúspešnosti. Deti zároveň získajú základné sociálne a spoločenské návyky potrebné pre plynulé a bezproblémové začlenenie do procesu vzdelávania. Zavedenie predprimárneho vzdelávania detí zo sociálne znevýhodneného prostredia navrhuje materiál ako povinné a bezplatné. Návrh zároveň zavádza povinnosť zákonného zástupcu spolupracovať s materskou školou za účelom odstránenia znevýhodnenia. Zákonný zástupca má zároveň povinnosť dbať na to, aby dieťa riadne dochádzalo do materskej školy.	
2. Je postavenie žien a mužov oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?	

Áno → 3a			Nie → 3b		
Analýza a popis východiskového stavu					
Podľa EU SILC 2018 bolo rizikom chudoby ohrozených 12,2 % obyvateľov Slovenska (približne 650 tisíc osôb). V porovnaní s predchádzajúcim rokom nastal mierny pokles – o 0,2 percentuálnych bodov (p.b.). Slovensko sa dlhodobo zaraďuje medzi krajiny s výraznými hospodárskymi a sociálnymi rozdielmi medzi regiónmi. Nerovnomernosť medzi jednotlivými krajinami Slovenska súvisí predovšetkým s rôznym ekonomickým rozvojom regiónov. V predchádzajúcich rokoch bola najvyššia chudoba v Prešovskom a Banskobystrickom kraji (18,4 % a 17,6 %). Nasledujú Košický a Žilinský kraj, kde je miera rizika chudoby mierne vyššia ako je na úrovni SR. Najmenej ohrozeným krajom z hľadiska chudoby naďalej zostáva Bratislavský kraj, kde miera rizika chudoby bola na úrovni 4,3 %. Z hľadiska pohlavia zostáva ohrozenie rizikom chudoby približne na rovnakej úrovni (podiel žien ohrozených rizikom chudoby bol o 0,1 p. b. vyšší ako u mužov). Najvýraznejšie sa rodová disparita prejavila vo vekovej kategórii 65 roční a starší. Rodová disparita sa prejavila taktiež vo vekovej kategórii 18-24 a 25-49 roční. V týchto kategóriách boli ženy 1,2-násobne častejšie ohrozené rizikom chudoby. Na mieru rizika chudoby významne vplyva počet členov domácnosti. Domácnosť jednotlivca je vo všeobecnosti z pohľadu disponibilných príjmov oveľa zraniteľnejším typom ako domácnosti, ktoré pozostávajú z vyššieho počtu dospelých členov. Z kategórie domácností so závislými deťmi sú z pohľadu miery rizika chudoby najviac ohrozenou skupinou neúplné domácnosti (najmä vedených ženami) a domácnosti s dvoma dospelými a s tromi a viac závislými deťmi (pri oboch je to 36,7 %). Osoby, ktoré sú bez zamestnania, predstavujú skupinu najviac ohrozenú chudobou. Z výsledkov zisťovania EU SILC 2018 vyplynulo, že podľa statusu ekonomickej aktivity boli nepracujúce osoby (16,2 %) 2,7-krát viac ohrozené rizikom chudoby ako pracujúce (6,0 %). Podľa informácií Ministerstva vnútra reálne čelí ohrozeniu chudobou 85 % osôb z marginalizovaných rómskych komunít (ďalej len MRK) v porovnaní s 12 % z bežného zisťovania. Závažnej materiálnej deprivácii čelí potom 56 % ľudí z MRK, ale iba 7 % z bežného zisťovania. Návrh síce zohľadňuje špecifické potreby detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, neberie však do úvahy prípadnú vzdialenosť (resp. ťažkú dostupnosť) materskej školy od bydliska dieťaťa, čo môže byť prekážkou práve v prípade MRK. Návrh preto nezohľadňuje možnosti a dispozície týchto detí. Jeho nastavenie reflektuje život v meste/obci, ale už nie v odľahlých častiach alebo osadách.					
3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?			3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?		
Áno Materiál prináša zhoršenie	Nie Materiál prináša zlepšenie	Nie Postavenie žien a mužov sa nemení	Áno Materiál prináša zlepšenie	Nie Materiál prináša zhoršenie	Nie Postavenie žien a mužov sa nemení
Hodnotenie					

Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť žien a mužov. Nerieši však stávajúce nerovnosti tým prispieva zachovaniu nežiaduceho stavu.
4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu					
Materiál prináša perspektívu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do školského zákona, a to pri príprave týchto detí na povinnú školskú dochádzku. Umožňuje tak skorší návrat najmä matiek na trh práce. Tým vo svojich dôsledkoch podporuje rodovú rovnosť a vedie k odstráneniu dôvodu sociálneho znevýhodnenia a k sociálnemu začleneniu. Vo svojej úvahe však už nepracuje so situáciou, kedy rodina ohrozená chudobou žije ďaleko od materskej školy a dieťa je ešte príliš malé na dochádzanie samo. Na riešenie tejto otázky nie je v školskom zákone priestor, je však potrebné na ňu upozorňovať, nakoľko môže byť prekážkou pri realizácii tohto opatrenia. Materiál má preto potenciál zlepšiť súčasnú situáciu a má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Materiál by sa mal viac zamerať na to, ako bude zabezpečená dostupnosť predprimárneho vzdelávania z geografického a dopravného a hľadiska, a tiež z pohľadu rozdelenia úloh žien a mužov v domácnostiach, teda kto bude vodiť deti do školy. Lebo to v konečnom dôsledku môže viesť k zvýšenému bremenu starostlivosti o deti na strane žien.					
Ďalšie poznámky pripomienky					
-					

Záver analýzy bude prenesený do Doložky vplyvov nasledovne:

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí. Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.
Dodržiava návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku a sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Materiál prináša perspektívu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia do školského zákona, a to pri príprave týchto detí na povinnú školskú dochádzku. Vytvára tak priestor na skorší návrat najmä matiek na trh práce. Tým vo svojich dôsledkoch podporuje rodovú rovnosť a vedie k odstráneniu dôvodu sociálneho znevýhodnenia a k sociálnemu začleneniu.

Vo svojej úvahe však už nepracuje so situáciou, kedy rodina ohrozená chudobou žije ďaleko od materskej školy a dieťa je ešte príliš malé na to, aby do školy dochádzalo samo. Na riešenie tejto otázky nie je v školskom zákone priestor, je však potrebné na ňu upozorňovať, nakoľko môže byť prekážkou pri realizácii tohto opatrenia.

Materiál má preto potenciál zlepšiť súčasnú situáciu a má potenciálny pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Návrh Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre pôdohospodárstvo a životné prostredie na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Návrh zákona predstavuje príklad, kedy materiál nemá vplyv na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. V samotnej doložke vyhodnotenie vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť pôvodne absentovalo.

Názov a číslo materiálu	
Návrh Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre pôdohospodárstvo a životné prostredie na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (rok 2015, 6. volebné obdobie, Parlamentná tlač 1400)	
Stručný popis materiálu	
Materiál upravuje predaj ciest komunikácií na území bývalého Vojenského obvodu Javorina.	
1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?	
Áno	Nie
	Hodnotenie
	Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.
Analýza a popis stávajúceho stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby	
Návrh sleduje predaj ciest a komunikácií na území bývalého Vojenského obvodu Javorina upravuje tento predaj tak, aby sa mohol uskutočniť až po ukončení reštitúcií.	
Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb a nemá dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	

Záver analýzy bude do doložky prenesený nasledovne:

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí.

Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.

Dodržiava návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovňovania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Návrh poslankýň NR SR E. Smolíkovej, M. Kuciaňovej a E. Antošovej na vydanie zákona, ktorým sa mení a do- plňa zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Návrh zákona predstavuje príklad, kedy bol vplyv materiálu v pôvodnej doložke vplyvov na rovnosť príle-
žitostí a rodovú rovnosť vyhodnotený ako "žiadny". Tento záver nebol nijako zdôvodnený. Materiál pritom
zhoršuje postavenie žien, a má preto negatívny vplyv.

Názov a číslo materiálu

Návrh poslankýň NR SR E. Smolíkovej, M. Kuciaňovej a E. Antošovej na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č.
576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (rok 2019, 7. volebné obdobie, Parla-
mentná tlač 1729)

Stručný popis materiálu

Úprava navrhuje zmenu zákona o zdravotnej starostlivosti (zákon č. 576/2004 Z.z.), službách súvisiacich s poskytovaním
zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺ-
ňajú niektoré zákony, a to s cieľom znížiť počet interrupcií prostredníctvom informovanosti pacientky o aktuálnom vývoji jej
tehotenstva pred vykonaním umelého prerušenia tehotenstva a zakázať ponúkať možnosť umelého prerušenia tehotenstva
reklamným spôsobom.

1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?

Nie

Áno

Hodnotenie

Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na
rovnosť žien a mužov

Analýza a popis stávajúceho stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby

Materiál sa týka postavenia fyzických osôb, konkrétne a výlučne žien, ktoré sa rozhodujú pre výkon interrupcie.

Úprava konkrétne navrhuje zaviesť pre lekárov a lekárky pri poučení, ktoré predchádza informovaný súhlas pri umelom pre-
rušení tehotenstva, povinnosť zabezpečiť, aby žena videla obraz embrya alebo plodu, a ak je to technicky možné, zabezpečiť
aj to, aby mohla počuť „*tlkot srdca*“ embrya alebo plodu. Lekári a lekárky majú ďalej poskytnúť žene výtlačok záznamu zo
sonografického vyšetrenia zobrazujúceho embryo alebo plod, ktorého vývoj má byť ukončený.

Úprava zároveň navrhuje zakázať reklamu umelého prerušenia tehotenstva pod pokutou až do výšky 66 400 eur, čo sa má
premietať aj do Etického kódexu zdravotníckeho pracovníka.

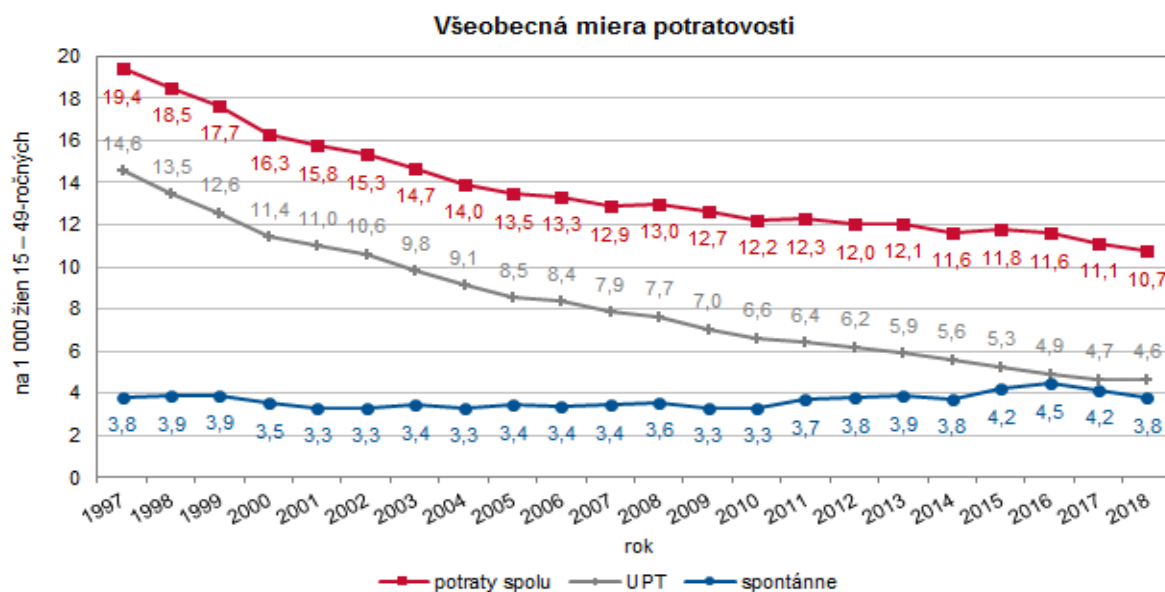
2. Je postavenie žien a mužov oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?

Áno → 3a

Nie → 3b

Analýza a popis východiskového stavu

Za posledných dvadsať rokov sa počet umelých prerušení tehotenstva na Slovensku znížil o 71%. Tento pokles patrí k najvýraznejším v Európe. Došlo k nemu prirodzene, bez pokusov o obmedzovanie počtu interrupcií.

Zdroj: Národné centrum zdravotníckych informácií

Najviac potratov na 1 000 žien v danom veku pripadalo v roku 2019 na ženy vo veku 20 – 24 rokov (7,3 ‰), nasledovali 25 – 29-ročné (6,6 ‰), 30 – 34-ročné (6,5 ‰) a 35 – 39-ročné (5,4 ‰).

Vývoj počtu umelých prerušení tehotenstva vo vekových skupinách žien

Pre ženy žijúce odľahlých alebo chudobných oblastiach môže interrupcia znamenať ďalšie časové alebo finančné náklady, čím sa môže stať pre tieto ženy nedostupnou. Hľadiska kraja trvalého bydliska ženy zaznamenalo Národné centrum zdravotníckych informácií najvyššiu všeobecnú mieru umelých potratovosti Banskobystrickom (6,6 ‰), Nitrianskom (6,3 ‰) Bratislavskom kraji (4,8 ‰), naopak najnižšiu Prešovskom (2,9 ‰) Žilinskom kraji (3,3 ‰).

Tento fakt môže odkazovať na silnejšie pretrvávajúce rodových stereotypov chudobných regiónov. Napriek tomu je súčasná úprava súlade medzinárodnými ľudskoprávnymi záväzkami Slovenskej republiky spĺňa požiadavku poskytovať zdravotnú starostlivosť na základe dobrovoľného slobodného súhlasu pacientky.

3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?**3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?****Áno**

Materiál prináša zhoršenie

Nie

Materiál prináša zlepšenie

Nie

Postavenie žien a mužov sa nemení

Áno

Materiál prináša zlepšenie

Nie

Materiál prináša zhoršenie

Nie

Postavenie žien a mužov sa nemení

Hodnotenie					
Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Nerieši však stávajúce nerovnosti a tým prispieva k zachovaniu nežiaduceho stavu.
4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu					
V prvom rade je potrebné uviesť, že návrh zákona je v priamom rozpore s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky a nezakladá sa na odborných a vedeckých základoch. Jeho vykonávanie môže viesť k zvýšenému riziku poškodenia tkanív plodu ultrazvukom, vytvára priestor pre emocionálne vydieranie žien v zraniteľnej situácii a obmedzuje možnosti lekárov a lekároch vykonávať svoju profesiu odborne a eticky, na základe dobrovoľného a slobodného súhlasu pacientky. Povinnosť podstúpiť ultrazvukové vyšetrenie nemá žiadnu oporu ani z medicínskeho hľadiska. Zákaz reklamy interrupcie môže viesť k obmedzeniu prístupu k odborným a nezaujatým informáciám o interrupciách. Navrhovaná úprava je v rozpore s medzinárodnými ľudskoprávnymi záväzkami SR, pretože výrazne sťažuje prístup žien k službám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a je v rozpore s Dohovorom o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (vyhláska Ministerstva zahraničných vecí č. 62/1987 Zb.), ktorý ženám zaručuje právo rozhodnúť sa slobodne a zodpovedne o počte a čase narodenia ich detí a mať prístup k informáciám, vzdelaniu a prostriedkom, ktoré im umožnia uplatňovať tieto práva (čl. 16 bod 1 písm. e). Materiál má preto negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.					
Ďalšie poznámky pripomienky					
Počet interrupcií môže naopak znížiť bezplatná a dostupná antikoncepcia a prístup mladých ľudí k nezaujatým informáciám o plánovanom rodičovstve a k objektívnej sexuálnej výchove.					

Záver analýzy bude prevedený do Doložky vplyvov nasledovne:

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí. Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.
Dodržiava návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku a sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladienie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Návrh zákona je v priamom rozpore s medzinárodnými záväzkami Slovenskej republiky a nezakladá sa na odborných poznatkoch

Jeho vykonávanie môže viesť k zvýšenému riziku poškodenia tkanív plodu ultrazvukom, vytvára priestor pre emocionálne vydieranie žien v zraniteľnej situácii a obmedzuje možnosti lekárov a lekároch vykonávať svoju profesiu odborne a eticky, na základe dobrovoľného a slobodného súhlasu pacientky. Povinnosť podstúpiť ultrazvukové vyšetrenie nemá žiadnu oporu ani z medicínskeho hľadiska.

Zákaz reklamy interrupcie môže viesť k obmedzeniu prístupu k odborným a nezaujatým informáciám o interrupciách.

Navrhovaná úprava je v rozpore s medzinárodnými ľudskoprávnymi záväzkami SR, pretože výrazne sťažuje prístup žien k službám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia a je v rozpore s Dohovorom o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (vyhláška Ministerstva zahraničných vecí č. 62/1987 Zb.), ktorý ženám zaručuje právo rozhodnúť sa slobodne a zodpovedne o počte a čase narodenia ich detí a mať prístup k informáciám, vzdelaniu a prostriedkom, ktoré im umožnia uplatňovať tieto práva (čl. 16 bod 1 písm. e).

Materiál má preto negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Evy ANTOŠOVEJ, Jaroslava PAŠKU, Štefana ZELNÍKA, Juraja SOBOŇU a Stanislava KMECA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov

Pôvodná doložka uvádza, že materiál nemá žiadny vplyv na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Tento svoj záver nijako neodôvodňuje. Z analýzy nižšie však vyplýva, že materiál má pozitívny vplyv.

Názov a číslo materiálu	
Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Evy ANTOŠOVEJ, Jaroslava PAŠKU, Štefana ZELNÍKA, Juraja SOBOŇU a Stanislava KMECA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (rok 2019, 7. volebné obdobie, Parlamentná tlač 1347)	
Stručný popis materiálu	
Predložený materiál navrhuje rozšíriť zoznam tovarov so zníženou DPH na 10 % na všetky potraviny, pričom odkazuje na definíciu potravín podľa zákona č. 152/1995 Z.z. o potravinách v znení neskorších predpisov.	
1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?	
Áno	Nie
	Hodnotenie
	Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na rovnosť žien a mužov
Analýza a popis stávajúceho stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby	
Materiál sa týka postavenia fyzických osôb, s dopadom najmä na ženy. Zlepšuje prístupnosť potravín aj pre sociálne slabšie vrstvy obyvateľstva. Priame zníženie cien potravín v maloobchode zníži zaťaženie obyvateľstva, ktoré minie značnú časť svojej mzdy na potraviny.	
2. Je postavenie žien a mužov oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?	
Áno → 3a	Nie → 3b

Analýza a popis východiskového stavu

Na základe údajov Eurostatu (2012) majú bežné výdavky domácností na starosti ženy (v dvoch tretinách domácností), napriek tomu, že necelých 40 % domácností má spoločnú pokladnicu. Len časť príjmov teda ostáva v rukách len jedného z partnerov. Muži vstupujú do procesu rozhodovania vo väčšej miere až s rastúcou výškou alebo dôležitosťou výdavkov. Muž dohliada na bežné výdavky len v každej dvadsiatej domácnosti. Práve medzi tieto bežné výdavky však patrí aj nákup potravín. V roku 2018 bola priemerná hrubá nominálna mzda žien 1024 eur, zatiaľ čo u mužov to bolo 1315 eur (Rodová rovnosť 2019). Zníženie dane z pridanej hodnoty tak bude pozitívne vplývať na finančné prostriedky žien pri zaobstarávaní bežných výdavkov do domácnosti. Súčasný stav môže mať niekoľko príčin, ktoré vychádzajú zo spoločenských rolí žien a mužov. Ženy preberajú zodpovednosť za dôležité neplatené úlohy, ako sú domáce práce, starostlivosť o deti alebo príbuzných. Muži zasa len zriedka prerušujú svoju kariéru a nie sú zväčša nútení riešiť ťažkosti pri zosúladovaní rodinného a pracovného života. Prekážkami pre zamestnanie žien tvorí aj nedostatok jasli a škôlok alebo vysoké náklady na starostlivosť o dieťa. Ženy ďalej čelia negatívnym dôsledkom horizontálnej a vertikálnej segregácie pracovného trhu, čo ovplyvňuje výšku ich príjmu. Predložený materiál preto môže pozitívne vplývať na finančné prostriedky, ktorými ženy disponujú vo vyššej miere ako v prípade mužov a pomôcť tak vyrovnávať rozdiely medzi ženami a mužmi.

3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?**3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?**

Áno

Nie

Nie

Áno

Nie

Nie

Materiál
prináša zhor-
šenieMateriál
prináša zlep-
šeniePostavenie
žien a mužov
sa nemení**Materiál
prináša zlep-
šenie**Materiál
prináša zhor-
šeniePostavenie
žien a mužov
sa nemení**Hodnotenie**Materiál má
negatívny
dopad na rov-
nosť príleži-
tostí a rodovú
rovnosť.Materiál má
pozitívny
dopad na rov-
nosť príleži-
tostí a rodovú
rovnosť.Materiál má
neutrálny
dopad na rov-
nosť príleži-
tostí a rodovú
rovnosť.**Materiál má
pozitívny
dopad na rov-
nosť príleži-
tostí a rodovú
rovnosť.**Materiál má
negatívny
dopad na rov-
nosť príleži-
tostí a rodovú
rovnosť.Materiál má
neutrálny do-
pad na rovnosť
príležitostí
a rodovú rov-
nosť. Nerieši
však stávajúce
nerovnosti
a tým prispieva
k zachovaniu
nežiaduceho
stavu.**4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu**

Predkladaný materiál má pozitívny dopad na finančnú situáciu žien, nakoľko sú to najmä ženy, ktoré majú na starosti bežné výdavky domácnosti, medzi ktoré patrí aj nákup potravín. Zníženie DPH za potraviny tak pre ne znamená ušetrenie, a to práve v situácii, kedy je rodový mzdový rozdiel na úrovni približne 18 %.

Materiál má preto **pozitívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Ďalšie poznámky pripomienky

-

Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Predkladaný materiál má pozitívny dopad finančnú situáciu žien, nakoľko sú to najmä ženy, ktoré majú na starosti bežné výdavky domácnosti, medzi ktoré patrí aj nákup potravín. Zníženie DPH za potraviny tak pre ne znamená ušetrenie, to práve situácii, kedy je rodový mzdový rozdiel na úrovni približne 18 %.

Materiál má preto **pozitívny** dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2017

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti za rok 2017 bola zameraná na analýzu problematiky násillia páchaného na ženách. Po povinnom schválení Hospodárskou a sociálnou radou mala byť prerokovaná a schválená vládou SR, no v prípade tejto správy sa tak po prvýkrát nestalo. Doložka vplyvov nebola pre oblasť rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí vypracovaná. Nie je možné posúdiť, či by jej existencia prispela k schváleniu správy, no rozhodne by to bol priestor na zdôraznenie potenciálneho príspevku k rodovej rovnosti.

Názov a číslo materiálu

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2017

Stručný popis materiálu

Na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 337/2014 z 9. júla 2014 má Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky povinnosť každoročne predložiť súhrnnú správu o stave rodovej rovnosti na Slovensku za uplynulý rok. Správa má za úlohu mapovať pokrok v politike a legislatíve v oblasti rodovej rovnosti, pričom sa opiera o údaje štatistického charakteru z domáceho ako aj európskeho prostredia. Už tradične je jej súčasťou aj tematická časť, ktorá sa hlbšie venuje relevantným témam, a to každý rok inej (rodová rovnosť a trh práce, rodový mzdový rozdiel a ďalšie). V prípade správy za rok 2017 bolo nosnou témou domáce násillie a násillie na ženách.

1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?

Nie

Áno

Hodnotenie

Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb nemá dopad na rovnosť žien a mužov

Analýza popis súčasného stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby

Materiál sa týka postavenia fyzických osôb, a to primárne žien a ich špecifickej situácie a skúsenosti v rámci rôznych oblastí súkromného a verejného života. V kontexte správy sú monitorované dôležité udalosti za konkrétne obdobie ako aj vývoj v oblasti presadzovania rodovej rovnosti vo všeobecnosti.

Správa ponúka okrem súhrnu indikátorov rodovej rovnosti a analýz sociologických fenoménov aj hĺbkové analýzy dôležitých tém, ktoré majú tendenciu v spoločnosti rezonovať. Často ide o veľmi citlivé témy (rodovo podmienené násillie, reprodukčné zdravie žien a dievčat atď.), aj preto má priblíženie širšieho kontextu v rámci predkladaných správ schopnosť prispievať k zodpovednejšiemu spoločenskému dialógu.

Každoročné zverejňovanie súhrnnej správy predstavuje významný príspevok k presadzovaniu rodovej rovnosti, keďže bez kvalitných dát a podrobného monitoringu tejto oblasti nie je možné reagovať adekvátne a zavádzať potrebné opatrenia. Ako taká je správa významnou poznatkovou bázou prístupnou jednak tvorcom politik ako aj verejnosti.

Súhrnná správa za rok 2017 sa konkrétne zamerala na analýzu problematiky násilia páchaného na ženách. Pomenovala teoretické východiská násilia páchaného na ženách, následky domáceho násilia, výskumy v oblasti násilia, pokrok v politike a legislatíve v danej oblasti a služby na podporu obetí. Násilie na ženách je v súlade s medzinárodným konceptom ľudských práv chápané ako porušovanie ľudských práv a forma diskriminácie žien. Je to forma rodovo podmieneného násilia, ktoré je nasmerované proti ženám z dôvodu ich príslušnosti k ženskému rodu a postihuje ženy disproportionalne.

Keďže rodová rovnosť predstavuje dôležitý ľudskoprávny princíp, prispieva každoročné zverejňovanie správy o stave rodovej rovnosti na Slovensku aj k posilňovaniu ľudsko-právneho charakteru a identity krajiny, ako aj k napĺňaniu dôležitých medzinárodných záväzkov.

2. Je postavenie žien a mužov oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?

Áno 3a

Nie 3b

Analýza a popis východiskového stavu

Rodová nerovnosť je komplexný fenomén, ktorého dopady a následky sa dotýkajú každej oblasti spoločnosti. Napriek nesporne pozitívnemu vývoju v poslednom desaťročí je rodová nerovnosť aj na Slovensku stále viditeľná v mnohých oblastiach súkromného a verejného života. K jej odstraňovaniu je potrebné systematické presadzovanie rodovej rovnosti.

Základným východiskom sú zmeny v zákonoch a politikách, ktoré vytvárajú podmienky pre opatrenia na zavádzanie zmien na inštitucionálnej úrovni, bez ktorých nie je možné rodovú rovnosť dosiahnuť.

Jedným z významných nástrojov odstraňovania rodových nerovností je aj zvyšovanie povedomia a dostupnosť objektívnych dát a poznatkov. Tie majú byť prístupné tvorcom a tvorkyniam politik a môžu im tak slúžiť ako východisková báza pri zavádzaní relevantných opatrení. Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti má byť práve takýmto nástrojom. Objektívne dáta a poznatky sú prostredníctvom správy prístupné aj širokej verejnosti, aby aj tá mala relevantnú poznatkovú bázu a mohla tak robiť informované rozhodnutia v súkromnom či verejnom živote.

V posledných dvoch rokoch je však možné pozorovať trend, kedy správa zostáva už len informatívnym materiálom, čo môže byť vnímané aj ako spochybňovanie jej úlohy a významu. Objektívne monitorovanie vývoja v oblasti rodovej rovnosti je pritom najmä v súčasnosti kľúčové. Digitálne a sociálne médiá prispievajú k šíreniu množstva dezinformácií. Škodlivé správy zväčša nie je možné účinne zachytávať a chýbajú kapacity na nápravu, vysvetlenie a uvedenie na pravú mieru každej z podobných dezinformácií. Existencia objektívneho zdroja dát a poznatkov je preto ešte naliehavejšia. V neposlednom rade, v čase spochybňovania a relativizácie dôležitých ľudsko-právnych princípov je povinnosťou štátu zabezpečiť jeho občanom a občiankam prístup k objektívnym informáciám.

3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?

3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?

Áno

Nie

Nie

Áno

Nie

Nie

Materiál prináša zhoršenie

Materiál prináša zlepšenie

Postavenie žien a mužov sa nemení

Materiál prináša zlepšenie

Materiál prináša zhoršenie

Postavenie žien a mužov sa nemení

Hodnotenie					
Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Nerieši však stávajúce nerovnosti a tým prispieva k zachovaniu nežiaduceho stavu.
4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu					
Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti je významným pilierom transparentnej spoločnosti, ktorej členovia a členky tak majú prístup k objektívnym informáciám a dátam o stave rodovej rovnosti krajiny. Tvorcovia a tvorkyne politík v nej môžu nájsť poznatkovú oporu pri zavádzaní relevantných opatrení. Ak v spoločnosti chýba monitoring existujúcich nerovností či diskriminácie, nedokáže reagovať zavádzaním adekvátnych opatrení. Spoločnosť zostáva v nevedomí a takéto prostredie prispieva k šíreniu škodlivých dezinformácií. Objektívna a komplexná súhrnná správa o stave rodovej rovnosti prispieva jednak k zvyšovaniu povedomia o rodových nerovnostiach ako aj k presadzovaniu rodovej rovnosti a ľudských práv vo všeobecnosti.					
Ďalšie poznámky pripomienky					
-					

Výsledky analýzy budú prenesené nasledovne:

4.3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí. Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.
<i>Dodržuje návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia veku sexuálnej orientácie? Mohol by viesť k nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?</i>

Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami a mužmi alebo naopak bude viesť k zväčšovaniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú relevantné k danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva v odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia s rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovnávania ekonomickej nezávislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného a rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu a obchodovaniu s ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Predkladanie súhrnnej správy o stave rodovej rovnosti za uplynulý rok vyplýva Ministerstvu práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky z uznesenia vlády SR č. 337/2014 z 9. júla 2014.

Správa každoročne mapuje pokrok v oblasti rodovej rovnosti v rôznych oblastiach verejného a súkromného života, pričom sa opiera o údaje štatistického charakteru z domáceho a európskeho prostredia. Jej súčasťou pravidelne býva tematická stať, ktorá sa hlbšie venuje relevantným témam (rodová rovnosť a trh práce, rodový mzdový rozdiel, a ďalšie). Predstavuje tak dôležitý zdroj poznatkov a dát jednak pre prácu tvorcov politík ako aj pre verejnosť a jej povedomie vo vzťahu k dôležitým a citlivým témam.

Správa predstavuje jeden z dôležitých nástrojov inštitucionálnej podpory rodovej rovnosti, keďže systematicky prispieva k zvyšovaniu povedomia v tejto oblasti. Monitoring dodržiavania nediskriminácie a rovnosti medzi ženami a mužmi Slovenskej republiky vyplýva aj z členstva v EÚ a medzinárodných organizáciách. Ako taká môže byť súhrnná správa o rodovej rovnosti vnímaná ako dôležitý nástroj uplatňovania rodového hľadiska či samotného presadzovania rodovej rovnosti a nediskriminácie.

S ohľadom na uvedené má materiál jednoznačne pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.

Záver

Predkladaná metodika je reakciou na skutočnosť, že k hodnoteniu vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť v rámci Analýzy sociálnych vplyvov sa pristupuje zo strany predkladateľov často iba formálne. Samotná úroveň vykonaných hodnotení je potom tiež často rôznorodá. Metodika má preto poskytnúť jednotný návod pre realizáciu hodnotenia vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Je venovaná tvorcom a tvorkyniam materiálov legislatívnej alebo nelegislatívnej povahy, ktorých dopady majú byť dostatočne vyhodnocované už pri ich vzniku.

Ako ukázali výskumné rozhovory realizované v rámci príprav príručky, tvorcovia a tvorkyne pristupujú k hodnoteniu vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť ako k povinnosti s nízkou závažnosťou. Dôvodom môže byť práve nízke povedomie o stave rodovej rovnosti na Slovensku, ktoré však respondentky samotné priznávajú. Táto reflexia ich doviedla k záveru, že nedostatočnú podporu pri vyhodnocovaní vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť by mohla kompenzovať príručka s popísanou metodikou, ako tieto vplyvy dostatočne vyhodnocovať, doplnená príkladmi.

Príručka ako metodický nástroj pre hodnotenie vplyvu na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť tak má za cieľ predchádzať samotným tvrdeniam, že materiál nemá vplyv, a to bez toho, aby bolo tvrdenie opreté o akúkoľvek argumentáciu. Práve kvalitné prevedenie analýzy a náležité odôvodnenie vedie ku správne rozhodnutiu o tom, či má materiál vplyv alebo nie. Analýza pritom využíva príslušné štatistické údaje, analýzy a expertné hodnotenia. So zámerom sprehľadniť a skvalitniť proces samotného hodnotenia zavádza metodika tzv. pomocnú tabuľku, ktorá vychádza z praxe v Českej republike.

Rovnosť príležitostí a rodová rovnosť patrí medzi základné hodnoty demokratickej spoločnosti a úlohou štátu je pri všetkých svojich činnostiach tieto hodnoty upevňovať a rozvíjať. Dôsledné uplatňovanie predloženej príručky môže k tomuto cieľu zásadným spôsobom prispieť.

Odporúčania⁵⁸

Včasnou identifikáciou možných negatívnych vplyvov predkladaných materiálov dokážu vecné útvary predísť zavedeniu škodlivých politík a opatrení a prispievať tak k posilňovaniu rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí. Zavedenie metodiky hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí je jedným z krokov v tomto procese. Pre celkové zefektívnenie procesu hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí odporúčame ďalej zvážiť nasledovné odporúčania:

- pri tvorbe koncepčných, strategických a legislatívnych materiálov dôsledne využívať vypracovanú metodiku hodnotenia vplyvov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí zo strany gestora navrhovaných materiálov,
- hodnotiť vplyv na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí oddelene od ostatných sociálnych vplyvov,
- v relevantnom časovom odstupe vypracovať analýzu uplatňovania metodiky a aktualizovať odporúčania pre jej efektívnejšiu implementáciu,
- implementovať uplatňovanie rodového hľadiska (tzv. gender mainstreaming) a jeho nástroje v procese tvorby a prijímania politík, legislatívnych a strategických materiálov,
- v rámci prípravy novej Celoštátnej stratégie rodovej rovnosti a Akčného plánu rodovej rovnosti Slovenskej republiky zdôrazniť význam adekvátnej implementácie hodnotenia vplyvov predkladaných materiálov na rodovú rovnosť a rovnosť príležitostí,
- po vzore Českej republiky vytvoriť, inštitucionálne posilniť a upraviť postavenie a úlohy

kontaktných bodov pre problematiku rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí na jednotlivých ministerstvách a ďalších úradoch a vyčleniť zdroje na ich fungovanie (tzv. focal points),

- alebo zlepšiť administratívnu kapacitu Odboru rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR,
- prostredníctvom pravidelných rodových tréningov a rodového vzdelávania zvyšovať povedomie tvorcov a tvorkyň legislatívnych a nelegislatívnych materiálov v oblasti rovných príležitostí a rodovej rovnosti,
- poskytnúť osobám vo vedúcich pozíciách tréningy v uplatňovaní rodového hľadiska, v rodovom rozpočtovaní a ďalších citlivovacích aktivitách, najmä potom mladým mužom, ktorí začínajú kariéru vo vládnych inštitúciách,
- vytvoriť e-learningové kurzy napríklad po vzore Ministerstva kultúry SR, pričom kurzy by mali slúžiť nielen ako základ, čo sa týka relevantných informácií a nástrojov, ale aj inšpirovať, dôraz by mal byť kladený na praktický prínos pre správne vyhodnocovanie vplyvov na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť,
- zabezpečiť povinnosť rodovo členiť štatistické údaje, ktoré úrady zverejňujú,
- zriadiť online poradenskú a diskusnú platformu pre úrady, kde by mohli zdieľať skúsenosti a získavať odborné odpovede,
- začleniť rodovo citlivý jazyk do predkladaných materiálov s cieľom zabezpečiť spravodlivú reprezentáciu žien a mužov v dotknutých oblastiach.

58 Inšpirované výskumnými rozhovormi, rešeršom domácej zahraničnej legislatívy nasledovným zdrojom: Jayal, N. G. 2003. „Locating Gender in the Governance Discourse“, Essays on Gender and Governance [online]. New York: UNDP s.96-104. Dostupné na: http://www.ss.undp.org/content/dam/india/docs/essays_on_gender_and_governance.pdf#page=104

Prílohy

Slovník pojmov

Afirmatívna akcia: pozitívne resp. dočasné vyrovnávacie opatrenia zamerané na určitú skupinu s cieľom eliminovať a predchádzať diskriminácii (v tomto prípade na základe rodu/pohlavia), alebo zlepšiť ich existujúce znevýhodnenia.

Antidiskriminačný zákon opisuje dočasné vyrovnávacie opatrenia ako špecifické opatrenia slúžiace na vyrovnanie nerovností a znevýhodnení, ktoré sa spoločne nazývajú diskriminácia. Slúžia na odstránenie diskriminácie u konkrétnych skupín ľudí. Smerujú k vytváraniu rovnosti v prístupe k zamestnaniu, vzdelávaniu, zdravotnej starostlivosti či k bývaniu. Sú časovo obmedzené. Začiatok, prijatie dočasných vyrovnávacích opatrení, je podmienený výskytom diskriminácie. Realizácia dočasných vyrovnávacích opatrení končí vtedy, ak nepriaznivé dôsledky diskriminácie, respektíve diskriminácia samotná, boli kompenzované a pokiaľ možno zanikli⁵⁹.

Diskriminácia žien⁶⁰: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) definuje diskrimináciu žien ako „*akékoľvek rozlišovanie, vylúčenie alebo obmedzenie na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie vážnosti alebo uplatnenie sa žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti*“

Hodnotenie dopadu/dopadov z rodového hľadiska (angl. Gender impact assessment): analýza a hodnotenie vplyvu politických a legislatívnych návrhov na ženy a na mužov zvlášť s cieľom zabezpečiť rodovú rovnosť. Je jedným z nástrojov stratégie uplatňovania rodového hľadiska – gender mainstreamingu.

Hodnotenie rodových dopadov bolo Európskou komisiou definované ako proces hodnotenia a posudzovania súčasnej situácie a trendov s očakávaným vývojom vyplývajúcim z prijatia navrhovaného opatrenia, a to aplikovaním rodovo relevantných kritérií⁶¹. Týka sa najmä oblastí ako legislatíva, politické programy a opatrenia, finančná politika, projekty, výskum a pod. V praxi je kľúčové, aby hodnotenie dopadov z rodového hľadiska predchádzalo tvorbe politík, teda aby bolo vykonané ex ante a v dostatočnom časovom predstihu pre zapracovanie zistení.

Feminizácia chudoby⁶²: ppomenovanie javu, v ktorom sú z rôznych príčin chudobou ohrozené alebo chudobou trpia najmä určité skupiny žien (napr. matky v jednorodičovských rodinách, vdovy a pod.), a teda zameriava pozornosť na rodovú dimenziu chudoby. V súvislosti s rizikom chudoby u starších žien najmä v dôchodkovom veku hovoríme o „*feminizácii chudoby v starobe*“.

Neplatená práca⁶³: na rozdiel od práce platenej zahŕňa široký okruh činností mimo oficiálneho trhu práce, ktoré nie sú finančne odmeňované a sú vykonávané s cieľom uspokojenia určitých

59 Zákon 365/2004 Z.z. rovnakom zaobchádzaní niektorých oblastiach ochrane pred diskrimináciou zmene doplnení niektorých zákonov znení neskorších predpisov, ďalej len „*antidiskriminačný zákon*“.

60 Dohovor odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, OSN, 1979.

61 European Commission, 2003. Evaluating Socio Economic Development, SOURCEBOOK 2: Methods & Techniques Introduction. [Online] Dostupné na: <http://ec.europa.eu/ourcoast/download.cfm?fifileID=852>

62 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014.

63 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014.

potrieb. Patrí sem najmä práca v domácnosti, starostlivosť o dieťa a iné závislé osoby, dobrovoľnícka práca, výpomoc v rodinnom podniku a pod. Významnú časť ľudských potrieb uspokojujú práve výsledky neplatennej práce.

Pohlavie⁶⁴ (z angl. sex): biologická charakteristika človeka ako muža a ženy identifikovateľná na základe pohlavných orgánov, chromozomálnej a hormonálnej výbavy a druhotných pohlavných znakov.

Rod⁶⁵ (z angl. gender): koncept odkazujúci na sociálne rozdiely medzi mužmi a ženami, ktoré sú spoločensky určené a vnímané ako prirodzené, historicky meniteľné a majú široké variácie tak v rámci kultúr, ako aj medzi nimi. Ide o rozdiely, ktoré sú často pripisované biologickému pohlaviu, ale v skutočnosti sú daná socializáciou a spoločenským postavením žien a mužov v tej ktorej dobe.

Rodová analýza⁶⁶: nástroj, ktorý umožňuje hodnotiť potreby rôznych žien a mužov (najmä pokiaľ ide o prístup k zdrojom a ich kontrole), ich obmedzenia a špecifické príležitosti resp. stratégie prežitia. Robí sa so zreteľom na zlepšenie ich životných podmienok, a to najmä s cieľom zlepšiť postavenie žien v spoločnosti a vývoj smerom k viac spravodlivej spoločnosti.

Rodový audit⁶⁷: relatívne nový nástroj implementácie problematiky rodovej rovnosti do činnosti a fungovania organizácií. Analyzuje a hodnotí politiky, programy a inštitúcie vo vzťahu k uplatňovaniu rodových kritérií. Rodový audit analyzuje rozsah uplatňovania rodového hľadiska; stupeň zdrojov alokovaných na podporu problematiky rodovej rovnosti v organizácii; vytvára podmienky pre znižovanie rodových rozdielov v ekonomickej sfére a na trhu práce; vytvára počiatočnú základ-

ňu pre uplatňovanie rodového hľadiska v organizácii.

Samotný proces realizácie rodového auditu zostáva z kombinácie rôznych techník, ktorých s cieľom je zistiť v akom stave sa organizácia nachádza vo vzťahu k rodovej rovnosti a nastoliť odporúčania pre zlepšenie situácie, ako aj osvojenie si problematiky uplatňovania rodového hľadiska (gender mainstreaming). Používanými technikami sú napr. analýza dokumentov organizácie, interview so zainteresovanými zamestnancami a zamestnankyňami z rôznych stupňov riadenia a workshopy, ktorých výsledky vedú až k vypracovaniu záverečnej správy.

Rodovo členené dáta/štatistiky⁶⁸: dáta vzťahujúce sa k zberu, rozdeleniu a analýze štatistických údajov a výsledkov podľa rodu/pohlavia s cieľom porovnania výsledkov (komparatívnej analýzy) medzi ženami a mužmi (ide o údaje o sociálnom statuse a socio-ekonomických rolách mužov a žien, alebo údaje založené na biologických charakteristikách žien a mužov).

Rodová diskriminácia/diskriminácia na základe rodu/pohlavia⁶⁹: zjavné a preukázateľne odlišné zaobchádzanie s osobami na základe ich rodu/pohlavia, ich vylúčenie, alebo preferencia založená na rodových normách alebo stereotypoch, čo má za následok poškodzovanie rovnosti príležitostí. Obeťami sú najmä ženy. Týka sa aj štruktúrálnej diskriminácie voči ženám v distribúcii miezd, v prístupe k zdrojom a v participácii na rozhodovaní, na trhu práce a v prístupe k reprodukčným právam.

Rodový mzdový rozdiel: rozdiel medzi priemerným príjmom zo zamestnania mužov a žien, vyjadrený ako percento z priemerného príjmu mužov. Rodový mzdový rozdiel patrí k najviac sledovaným

64 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014.

65 Tamtiež.

66 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014.

67 European Commission, 100 words for equality, 1998.

68 MOP 2010. Gender mainstreaming in local development strategies. A guide. (Uplatňovanie rodového hľadiska v miestnych rozvojových stratégiách) Medzinárodná organizácia práce 2010. 46 s. http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@led/documents/publication/wcms_141223.pdf

69 Glosár rodovej terminológie [online]. www.aspekt.sk, [cit. 2019-11-10] dostupné online na: <http://glosar.aspekt.sk/default>.

a diskutovaným prejavom rodovej nerovnosti resp. diskriminácie na trhu práce. K udržovaniu rodového mzdového rozdielu prispieva niekoľko faktorov, medzi inými je to horizontálna segregácia na pracovnom trhu; zamestnanosť žien najmä vo feminizovaných oblastiach národného hospodárstva s nízkou mzdovou úrovňou a sektorová segregácia najmä v súkromnom sektore. Ďalším dôvodom je vertikálna segregácia – tzv. sklený strop, ktorý zamedzuje množstvu žien dosiahnuť najvyššie (a najlepšie odmeňované) pozície i v inak preeminizovaných oblastiach. Samotná štruktúra odmeňovania môže mať vplyv na udržovanie rozdielu keďže platobné systémy pozostávajú z rôznych zložiek, vyjednávanych na individuálnej úrovni.⁷⁰

Rodová nerovnosť: rozdiely medzi ženami a mužmi vo všetkých oblastiach, a to pokiaľ ide mieru participácie, prístupu, práv, odmeňovania alebo výhod.

Rodová perspektíva: preskúmanie problémov, potrieb, záujmov, politík, programov či opatrení a ich často odlišného významu z pohľadu žien a mužov. Je podstatou rodovej analýzy zavádzaných opatrení.

Rodové role⁷¹: sociálne konštrukcie, resp. skupina očakávaní, postojov, ktoré definujú spôsoby, akými by sa mali správať rôznych špecifických situáciách v určitej kultúre. V mnohých tradičných spoločnostiach sú role žien a mužov segregované podľa pohlavia, muži pracujú mimo domu a ženy sú zodpovedné za rodinu a starostlivosť o domácnosť. V iných spoločnostiach sú role zameniteľné, muži sa delia o domáce práce a ženy tiež prinášajú zárobok do rodiny.

Rodová rovnosť⁷² (z angl. gender equality): synonymum rovnosti mužov a žien, pričom ako cieľ zdôrazňuje rovnosť v sociálnom postavení mužov

a žien odstraňovaním existujúcich nerovností. Ide o spravodlivé zaobchádzanie so ženami a mužmi, čo môže znamenať rovnaké zaobchádzanie ako aj zaobchádzanie, ktoré je rozdielne, ale je ekvivalentné z hľadiska práv, výhod, povinností a možností. Vychádza z princípu, že všetky ľudské bytosti majú právo slobodne rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez obmedzení rodovými rolami. Rozdielne správanie, aspirácie a potreby žien a mužov sú uznávané, hodnotené, zohľadňované a podporované v rovnakej miere a nediskriminujúco.²⁰ Rodová rovnosť sa teda nesnaží o potláčanie prirodzených biologických rozdielov a rozmanitosti, ale o odstránenie hierarchie v hodnotách a postavení mužov a žien.

Rodové rozdiely⁷³: rozdiely medzi ženami a mužmi v miere participácie, možnostiach, prístupe, právach, a výsledkoch v ktorejkoľvek oblasti verejnej a súkromnej sféry; je to napr. nerovnosť medzi ženami a mužmi i v prístupe k moci, zdrojom, sociálnym výhodám, vzdelaniu, ochrane zdravia a pod.

Rodové rozpočtovanie (z angl. **Gender budgeting**): uplatnenie gender mainstreamingu v rozpočtovacom procese. Zameriava sa na analýzu verejných výdavkov a príjmov z rodovej perspektívy na všetkých stupňoch rozpočtového procesu s cieľom podpory a presadzovania rodovej rovnosti. Vynakladanie finančných prostriedkov z verejných rozpočtov na zabezpečovanie potrieb a záujmov ako mužov tak aj žien je súčasťou politiky rovnosti príležitostí.

Rodové stereotypy⁷⁴: zjednodušené predsudky o danostiach, schopnostiach a úlohách mužov a žien, objavujúce sa v každodennom živote. Za negatívne rodové stereotypy sa považujú tie, ktoré udržiavajú jedno pohlavie (spravidla ženy) v podriadenej pozícii voči druhému pohlaviu a bránia plnému osobnostnému rozvoju žien

aspx?ami=1&smi=1&vid=42

70 Rodový mzdový rozdiel. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2011

71 Glosár rodovej terminológie [online]. www.aspekt.sk [cit. 2019-20-12] dostupné na internete: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=175>

72 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014

73 STIEGLER, B. 2002: Ako uplatňovať rodové hľadisko. Gender Mainstreaming, Koncepcie, argumenty apraktické príklady ku implementácii stratégie EÚ. Hospodárske sociálno-politické výskumné poradenské centrum Nadácie Friedricha Eberta, Bonn, slovenský preklad O. Pietruchovej J. Cvikovej, vydal Aspekt 2002, ISBN 80-85549-32-8

74 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014.

a mužov.

Sexizmus⁷⁵: jav, ktorý v širšom slova zmysle predstavuje diskrimináciu na základe pohlavia resp. rodu. V súčasnosti sa používa hlavne na vyjadrenie postojov a prejavov, ktoré sú voči jednému pohlaviu (spravidla ženám) degradujúce a deho- nestujúce, zdôrazňujúce predsudky a negatívne rodové stereotypy a tým znižujúce ich dôstojnosť. Najčastejšie ide o sexistické reklamy alebo mediálne obrazy, v ktorých sú ženy zobrazené ako tovar alebo v situáciách, prispievajúcich k diskriminačným a stereotypným postojom a predsudkom a k sexuálnemu obťažovaniu.

Uplatňovanie rodového hľadiska (z angl. **gender mainstreaming**): systematická integrácia zohľadňovania situácie, priorít a potrieb žien a mužov vo všetkých politikách s cieľom presadzovania rovnosti medzi mužmi a ženami. Nijaké opatrenie, nijaká politika či rozhodnutie nie je rodovo neutrálne a táto skutočnosť sa musí zohľadňovať pri ich príprave a realizácii. Gender mainstreaming preto znamená využívanie všetkých politík a opatrení cielene na dosahovanie rovnosti pomocou aktívneho a otvoreného zohľadňovania už v plánovacej fáze, ich vplyvov na situáciu mužov a žien a zodpovedajúce nastavenie procesov implementácie, monitorovania a hodnotenia. Gender mainstreaming pozostáva z reorganizácie, zlepšenia, vývoja a evaluácie všetkých rozhodovacích procesov vo všetkých oblastiach politiky a pracovného procesu danej organizácie. Cieľom princípu Gender Mainstreaming je zohľadňovanie perspektívy rodových pomerov vo všetkých rozhodovacích procesoch a využívanie každého rozhodovacieho procesu v prospech rodovej rovnosti⁷⁶.

75 Celoštátna stratégia rodovej rovnosti na roky 2014 – 2019, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky, 2014.

76 Rada Európy: Gender Mainstreaming: Conceptual Framework, Methodology and Presentation of Good Practices, 1998

Zdroje a literatúra

Použitá literatúra

ASA. 2013. Manuel pour la réalisation de l'analyse d'impact. Dostupné na: <https://www.loonkloof.be/sites/default/files/downloads/AIR%20Manuel%20-%20FR%202014%2001%2002.pdf>

Bundesministerin für Frauen und öffentlichen Dienst. Regulatory Impact Assessment and the Impact Dimension of Gender Equality. Anglická verzia dostupná na: https://www.oeffentlicherdienst.gv.at/wirkungsorientierte_verwaltung/berichte_service/Folder_Wo_Folgenabschaetzung_EN.pdf?7qkofw

Centrum vzdelávania Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (kolektív autorov a autoriek). 2011. Analytická štúdia: Rodovo citlivé rozpočtovanie na národnej a regionálnej úrovni.

Centrum vzdelávania Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (kolektív autorov a autoriek). 2014. Konceptia uplatňovania rodového hľadiska vo verejnej správe.

Council of Europe. 1998. Gender Mainstreaming: Conceptual Framework, Methodology and Presentation of Good Practices.

Crawley M., Meara L. O. 2004. Gender impact assessment handbook. Severné Írsko, 2004. 75 s.

EIGE. 2014. Effectiveness of Institutional Mechanisms for the Advancement of Gender Equality: Report, 156 s.

EIGE. 2016. GENDER IMPACT ASSESSMENT: Gender Impact Assessment Toolkit, 44 s.

European Commission. 1998. 100 words for equality.

European Commission, 2003. Evaluating Socio Economic Development, SOURCEBOOK 2: Methods & Techniques Introduction. [Online] Dostupné na: https://discomap.eea.europa.eu/map/Data/Milieu/OURCOAST_046_PL/OURCOAST_046_PL_Doc1_EvaluationSocioEcoDevMethod.pdf

Európska komisia 2016. Strategický záväzok k rodovej rovnosti 2016-2019 [online]. Európska komisia. 2016, 47 s. Dostupné na: <https://publications.europa.eu/sk/publication-detail/-/publicationn/24968221-eb81-11e5-8a81-01aa75ed71a1/language-sk>

Európska únia 2010. Závery Rady zo 7. marca 2011 o Európskom pakte pre rodovú rovnosť (2011 – 2020) [online]. 4 s. Dostupné na: <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2011:155:0010:0013:SK:PDF>

Farkašová E., Kiczková Z., Szapuová M. 2003. Rodovo – diferencovaný pohľad na človeka/spoločnosť. Rozlíšenie pohlavia a rodu. In: Hodnotové aspekty súčasného sveta, Bratislava, Iris. Dostupné na: https://fphil.uniba.sk/fileadmin/fif/katedry_pracoviska/oc/crs/Publikacie/Studie/far-kicz-szap-rod_dif_pohlad.pdf

Glosár rodovej terminológie [online]. www.aspekt.sk, dostupné online na: <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?ami=1&smi=1&vid=42>

Maříková, Hana. Co je metoda 3R? In Gender,

rovné príležitosti, výzkum. 2009. Ročník 10, č. 2/2009. S. 78-80.

Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR 2007. Manuál pro gender mainstreaming politik sociálního začleňování a sociální ochrany [online]. MPSV CZ, 2007. Dostupné na: https://www.mpsv.cz/files/clanky/5204/manual_gender_CZ.pdf

Ministerstvo práce, sociálních vecí a rodiny SR 2014. Akčný plán rodovej rovnosti v Slovenskej republike na roky 2014 – 2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 16 s. Dostupné na: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Akcny-plan-RR.pdf>

Ministerstvo práce, sociálních vecí a rodiny SR 2014. Celoštátna stratégia rodovej rovnosti Slovenskej republiky na roky 2014-2019 [online]. MPSVR SR, 2014, 23 s. Dostupné na: <http://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2015/05/Strategia-RR.pdf>

Ministerstvo práce, sociálních vecí a rodiny Slovenskej republiky. 2011. Rodový mzdový rozdiel.

Ministry for Gender Equality. 2013. Strategi for ligestillingsvurdering i det offentlige [National strategy for future work with gender equality assessment in the public sector].

MOP 2010. Gender mainstreaming in local development strategies. A guide. (Uplatňovanie rodového hľadiska v miestnych rozvojových stratégiách) Medzinárodná organizácia práce 2010. 46 s. Dostupné na: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_emp/@emp_ent/@led/documents/publication/wcms_141223.pdf

Neubauerová, E. et al. 2011. Rodovo citlivé rozpočtovanie na národnej a regionálnej úrovni. Ana-

lytická štúdia. MPSVR SR 2011, 154 s. ISBN 978-80-89126-16-6.

Niemans, A. a kol. 2007. Gender mainstreaming in practice. Bratislava.

OECD. 2015. Better Regulation in Europe: Belgium. 191 s.

OSN. 2015. Ciele udržateľného rozvoja (SDGs).

OSN. 1987. Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW).

Rees, T. 1998. Mainstreaming Equality in the European Union. Routledge, Londýn.

Stiegler, B. 2002. Ako uplatňovať rodové hľadisko. Gender Mainstreaming, Koncepcie, argumenty praktické príklady ku implementácii stratégie EÚ. Hospodárske a sociálno-politické výskumné a poradenské centrum Nadácie Friedricha Eberta, Bonn, slovenský preklad O. Pietruchová a J. Cviková, Aspekt, Bratislava.

Štatistický úrad SR. 2018. Rodová rovnosť 2018. Dostupné na: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/c0805528-2ca8-4581-a6d1-11024f433c2f!/ut/p/z0/jY3LDolwFES_xYXLcm9LgbpE-TYwkLIgxwW5MqaCVt9QHfy_sXLqZzJzkZEB-CCrJRL3NV1rSNqqZ9kv45CfZivaYhYuBtcR8dt-8nusKLIESKQJqudt64ddCgTgc8Z5WLF3KnPON-vEm_gKslP2RkxTtJBqFOh5TBCmISD-cE5Qo_0IJpch4wV1Xs2JWzb3vZQhSt-43NPxbSNhvUjQwl6Z7ZEqeoTKm0yZf4GnJbjr_kr5OulNn4DhdfYjBolQ!!/

The World Bank. 2020. Handbook for Gender-Inclusive Urban Planning Design. 106 s. Dostupné

na: <https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/publication/handbook-for-gender-inclusive-urban-planning-and-design>

Úrad vlády České republiky. 2018. Analýza uplatňování Metodiky hodnocení dopadů na rovnost žen mužů pro materiály předkládané vládě České republiky.

Úrad vlády České republiky. 2015. Příručka: Metodika hodnocení dopadů na rovnost žen a mužů pre materiály předkládané vládě ČR.

Wodon, Quentin T.; de la Brière, Bénédicte. 2018. Unrealized Potential : The High Cost of Gender Inequality in Earnings. The Cost of Gender Inequality. Washington, DC: World Bank

Prehľad relevantnej legislatívy

Nová Jednotná metodika na posudzovanie vybraných vplyvov, schválená uznesením vlády SR č. 24/2015, nadobudla účinnosť v zmysle uznesenia vlády SR č. 55/2015 1. októbra 2015

Zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní c niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 311/2001 Z. z. - Zákonník práce

Prehľad analyzovaných legislatívnych materiálov

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov (rok 2018, 7. volebné obdobie, Parlamentná tlač 974)

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 8/2009 Z. z. o cestnej premávke a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších

predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (rok 2019, volebné obdobie 7, Parlamentná tlač 1555)

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 245/2008 Z.z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (rok 2019, volebné obdobie 7, Parlamentná tlač 1287)

Návrh Výboru Národnej rady Slovenskej republiky pre pôdohospodárstvo a životné prostredie na vydanie zákona, ktorým sa dopĺňa zákon č. 281/1997 Z. z. o vojenských obvodoch a zákon, ktorým sa mení zákon Národnej rady Slovenskej republiky č. 222/1996 Z. z. o organizácii miestnej štátnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (rok 2015, 6. volebné obdobie, Parlamentná tlač 1400)

Návrh poslankýň NR SR E. Smolíkovej, M. Kuciaňovej a E. Antošovej na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 576/2004 Z.z. o zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov (rok 2019, 7. volebné obdobie, Parlamentná tlač 1729)

Návrh poslancov Národnej rady Slovenskej republiky Evy ANTOŠOVEJ, Jaroslava PAŠKU, Štefana ZELNÍKA, Juraja SOBOŇU a Stanislava KMECA na vydanie zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 222/2004 Z. z. o dani z pridanej hodnoty v znení neskorších predpisov (rok 2019, 7. volebné obdobie, Parlamentná tlač 1347)

Súhrnná správa o stave rodovej rovnosti na Slovensku za rok 2017. Správa dostupná na: <https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/LP/2018/354>

Prehľad dostupných zdrojov, odborných poznatkov a dát pre vykonanie rodovej analýzy

Útvary a inštitúcie zaoberajúce sa problematikou rodovej rovnosti, rovnosti príležitostí nediskriminácie

Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. Internetová stránka odboru (<https://www.gender.gov.sk/>) obsahuje prehľad legislatívnych a strategických záväzkov, medzinárodných aj domácich. Obsahuje tiež prehľad implementovaných projektov, realizovaných podujatí, aktualít a odkazov na ďalšie konkrétne zdroje.

Inštitút pre výskum práce a rodiny Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky sa venuje výskumu a analýze pracovného trhu, rodinných politík, inklúzie a iných súvisiacich oblastí, vrátane rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí. Internetová stránka (<https://ivpr.gov.sk/>) prináša prehľad publikácií, štúdií a analýz, z ktorých je možné čerpať aj pri realizácii hodnotenia vplyvov.

Koordinačno-metodické centrum pre rodovo podmienené a domáce násilie (KMC) bolo zriadené v rámci Inštitútu pre výskum práce a rodiny, pričom svoje úlohy plní prierezovo cez všetky relevantné rezorty. Cieľom KMC je vytvoriť, implementovať a koordinovať komplexnú celoštátnu politiku pre oblasť prevencie a eliminácie rodovo-podmieneného a domáceho násillia (<https://www.zastavmenasilie.gov.sk/kmc/>).

Slovenské národné stredisko pre ľudské práva plní funkciu národnej inštitúcie na ochranu a podporu ľudských práv a v roku 2004 sa stalo slovenským antidiskriminačným orgánom pre posudzovanie dodržiavania zásady rovnakého

zaobchádzania podľa antidiskriminačného zákona. Stredisko sa teda primárne venuje nediskriminácii a ľudským právam. Internetová stránka strediska (<http://www.snsip.sk/>) ponúka prehľad výročných správ, informácií o dôležitých ľudsko-právnych dokumentoch a monitoring vývoja v oblasti.

Národný inšpektorát práce zodpovedá za pravidelný dozor nad rovnakým zaobchádzaním so zamestnancami/zamestnankyňami a zároveň kontroluje dodržiavanie zásady rovnosti v odmeňovaní. Súhrnné zistenia inšpekcie práce v oblasti diskriminácie a rodovej rovnosti v pracovno-právnych vzťahoch sú súčasťou súhrnných správ vydávaných inšpektorátom (<https://www.ip.gov.sk/diskriminacia-a-rodova-rovnost-v-pracovno-pravnich-vztahoch/>)

Európsky inštitút pre rodovú rovnosť (EIGE) je agentúrou Európskej únie zameranou výhradne na rodovú rovnosť. Vďaka veľkému objemu zhromaždených a vypracovaných zdrojov je inštitút EIGE centrom poznatkov EÚ pre rodovú rovnosť (<https://eige.europa.eu/>)

Správy monitorujúce vývoj v oblasti rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí

Súhrnné správy o stave rodovej rovnosti každoročne vypracúva Odbor rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej ORRRP). Správy hodnotia vývoj v oblasti rodovej rovnosti naprieč rôznorodým spektrom verejného a súkromného života spoločnosti. Súčasťou každej súhrnnej správy je aj hĺbková analýza konkrétnej oblasti (pracovný trh, rodový mzdový rozdiel, rodovo podmienené násilie a iné). Zoznam schválených správ sa nachádza na internetovej stránke ORRRP. (<https://www.gender.gov.sk/dokumenty/legislativa/dokumenty/>)

Správy o sociálnej situácii obyvateľstva predkladané Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR. MPSVR SR každoročne pripravuje a predkladá na rokovanie vlády SR Správu o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za predchádzajúci kalendárny rok. Cieľom správ je informovať o stave a vývoji sociálnej situácie obyvateľstva na Slovensku na základe sociálno-ekonomických ukazovateľov. Súčasťou je aj prehľad vývoja v oblasti rodovej rovnosti a rovnosti príležitostí doplnený relevantnými štatistickými ukazovateľmi. Prehľad minulých správ je k dispozícii na internetovej stránke Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR (<https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/vyskum-oblasti-prace-socialnych-veci-institut-socialnej-politiky/spravy-soc-situacii.html>)

Štatistické údaje

Rodové štatistiky zhromažďované a publikované Štatistickým úradom Slovenskej republiky v rámci série Rodová rovnosť. Publikácie poskytujú údaje v členení podľa pohlavia v oblastiach demografia, trh práce, sociálne štatistiky a zdravie, vzdelávanie, veda a technika, kriminalita, násilie a súdnictvo, verejný život a rozhodovanie. Obsah je doplnený medzinárodnými porovnaniami a grafickou prílohou.

EU SILC - Zisťovanie o príjmoch a životných podmienkach domácností v SR - nepríjmové ukazovatele: Publikácie poskytujú prehľad o základných údajoch o životných podmienkach domácností, ktorých zdrojom dát je výberové zisťovanie EU SILC.

Index Rodovej Rovnosti predstavuje meranie vyvinuté Európskym inštitútom rodovej rovnosti, v rámci ktorého je každoročne členským štátom EÚ pridelené skóre s cieľom zhodnotiť, koľko im chýba k dosiahnutiu rodovej rovnosti. Skóre vychádza z rozdielov medzi ženami a mužmi a dosiahnutých výsledkov v šiestich hlavných oblastiach: práca, peniaze, vedomosti, čas, moc a zdravie. Oblasť prelínajúcich sa nerovností zdôrazňuje, ako sa rovnosti medzi pohlaviami prejavujú v kombinácii s vekom, prípadným zdravotným postihnutím, krajinou narodenia, so vzdelaním a s typom rodiny. V oblasti násillia páchaného na ženách sa merajú a analyzujú skúsenosti žien s násillím. (<https://eige.europa.eu/gender-equality-index/2019/SK>)

EUROSTAT - Štatistický úrad Európskych spoločenstiev, skrátene Eurostat, je hlavným štatistickým úradom EÚ. Jeho úlohou je pripravovať štatistické dáta pre potreby EÚ a harmonizovať štatistickú metodiku vo všetkých členských krajinách. Okrem iných oblastí zhromažďuje aj dáta pre rôzne oblasti rodovej rovnosti.

Hodnotiaca tabuľka

Analýza sociálnych vplyvov

Vplyvy na hospodárenie domácností, prístup k zdrojom, právam, tovarom a službám, sociálnu inklúziu, rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť a vplyvy na zamestnanosť

4. 3 Identifikujte a popíšte vplyv na rovnosť príležitostí.

Identifikujte, popíšte a kvantifikujte vplyv na rodovú rovnosť.

Dodržiava návrh povinnosť rovnakého zaobchádzania so skupinami alebo jednotlivcami na základe pohlavia, rasy, etnicity, náboženstva alebo viery, zdravotného postihnutia, veku sexuálnej orientácie? Mohol by viesť nepriamej diskriminácii niektorých skupín obyvateľstva? Podporuje návrh rovnosť príležitostí?

Môže mať návrh odlišný vplyv na ženy a mužov? Podporuje návrh rovnosť medzi ženami mužmi alebo naopak bude viesť zväčšeniu rodových nerovností? Popíšte vplyvy.

Pri identifikovaní rodových vplyvov treba vziať do úvahy existujúce rozdiely medzi mužmi ženami, ktoré sú relevantné danej politike. Podpora rodovej rovnosti spočíva odstraňovaní obmedzení a bariér pre plnohodnotnú účasť na ekonomickom, politickom a sociálnom živote spoločnosti, ktoré súvisia rodovými rolami či pohlavím. Hlavné oblasti podpory rodovej rovnosti:

- podpora vyrovnávania ekonomickej závislosti,
- zosúladenie pracovného, súkromného rodinného života,
- podpora rovnej participácie na rozhodovaní,
- boj proti rodovo podmienenému násiliu obchodovaniu ľuďmi,
- eliminácia rodových stereotypov.

Pomocná tabuľka Doložke vplyvov

Vplyv na rovnosť príležitostí rodovú rovnosť

Názov a číslo materiálu	
Uviesť názov a aktuálne jednacé číslo	
Stručný popis materiálu	
Stručne popísať, čoho sa materiál týka, aké zmeny prináša	
1. Týka sa materiál postavenia fyzických osôb?	
Áno	Nie
	Hodnotenie
	Materiál sa netýka postavenia fyzických osôb a nemá dopad na rovnosť príležitostí rodovú rovnosť
Analýza a popis stávajúceho stavu - odôvodnenie dopadu na fyzické osoby	
Zhrnutie pasáží týkajúcich sa cieľových skupín materiálu s ohľadom na rovnosť žien a mužov.	
2. Je postavenie žien a mužov oblasti, ktorej sa materiál týka, rovné?	
Áno → 3a	Nie → 3b
Analýza a popis východiskového stavu	
Zhrnutie východiskového stavu, ktorého sa predkladaný materiál týka, s ohľadom na rovnosť žien a mužov Využitie 3R metódy ako analytického nástroja. Oblasti možných otázok podľa jednotlivých R: 1. Reprezentácia (angl. Representation): Odpovedá na otázku, koľko žien a mužov (je zastúpených v danej oblasti, na rôznych organizačných úrovniach, alebo participuje na danom opatrení, alebo je konečným užívateľom/kou). Odpovede tak naznačujú, aké je rodové rozloženie medzi tými, ktorí o opatrení rozhodujú, medzi tými, ktorí sa ho zúčastňujú a medzi tými, ktorí s ním prídu do styku. Príklad otázok: - Kto je konečným užívateľom/kou alebo klientom/kou služby? - Aký je pomer žien a mužov, ktorých sa navrhované opatrenie týka? - Aké zastúpenie je na rozhodovacích pozíciách? - Kto implementuje opatrenie na formálnej, ako aj na neformálnej úrovni?	

2. Zdroje (angl. Resources): Odpovedá na otázku, ako sú zdroje (finančné zdroje, alokácia času, priestoru a informácií) rozdelené medzi ženy a mužov. Odpoveď odhaľuje, čo ženy a muži získavajú z opatrenia. Možné otázky:

- Kto má prístup k službám, k športovým zariadením, využívaniu budov, na kurzy alebo aktivity?
- V akom pomere sú alokované granty, pôžičky apod. medzi ženy a mužov?
- Kto má prístup k informáciám, kedy a v akej podobe dostáva dôležité informácie?
- Koľko finančných prostriedkov získavajú ženy a muži ako dve rôzne skupiny vo forme sociálnych dávok alebo iných príspevkov?
- Koľko priestoru je poskytovaného dievčatám a chlapcom ako dvom rôznym skupinám v škôlke?

3. Realita (angl. Reality): Odpovedá na otázku, prečo je realita taká, aká je, ako daná situácia vyhovuje záujmom žien a mužov. Odpoveď dáva predstavu o normatívnych spôsoboch, akými sú ženy a muži nahliadnutí v danej spoločnosti a ako to ovplyvňuje jej fungovanie. Príklad otázok:

- Vyhovuje daná situácia v rovnakej miere záujmom a potrebám žien a mužov?
- Neuprednostňujú navrhované alebo realizované aktivity alebo opatrenia ženy alebo mužov?
- Sú zohľadňované rozdielne záujmy mužov a žien?
- Sú zohľadňované rozdielne potreby žien a mužov?
- Sú zohľadňované rozdielne životné skúsenosti žien a mužov?
- Aké majú ženy a muži podmienky?

3a. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti rovné, prináša materiál zhoršenie východiskového stavu?			3b. Ak je postavenie žien a mužov v danej oblasti nerovné, prináša materiál zlepšenie východiskového stavu?		
Áno	Nie	Nie	Áno	Nie	Nie
Materiál prináša zhoršenie	Materiál prináša zlepšenie	Postavenie žien a mužov sa nemení	Materiál prináša zlepšenie	Materiál prináša zhoršenie	Postavenie žien a mužov sa nemení
Hodnotenie					
Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má pozitívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má negatívny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť.	Materiál má neutrálny dopad na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Nerieši však stávajúce nerovnosti a tým prispieva k zachovaniu nežiaduceho stavu.
4. Analýza a popis prípadných zmien materiálu					
Zhrnutie toho, čo materiál prináša a dopadov na rovnosť žien a mužov					
Ďalšie poznámky pripomienky					
Uviesť prípadne ďalšie poznámky, ktoré sa týkajú predkladaného materiálu a nemusia súvisieť s hodnotením dopadov na rovnosť žien a mužov					

Otázky pre rozhovor s tvorcami a tvorkyňami legislatívy

- Ako určíte viete, súčasťou Analýzy sociálnych vplyvov je aj analýza vplyvu na rovnosť príležitostí a rodovú rovnosť. Akú máte skúsenosť s vypracovávaním tejto konkrétnej analýzy?
- Zdá sa Vám podporná metodika postačujúca?
- Aké zdroje pre Vašu analýzu využívate? (rodové analýzy, štatistiky...)
- Aký význam má podľa Vás takáto analýza pri príprave novej legislatívy?
- Je niečo, čo by ste zmenili pre jej efektívnejšie využívanie?

INŠTITÚT PRE VÝSKUM
PRÁCE A RODINY

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

EURÓPSKA ÚNIA
Európsky sociálny fond
Európsky fond regionálneho rozvoja

OPERAČNÝ PROGRAM
ĽUDSKÉ ZDROJE

Inštitút pre výskum práce a rodiny vydal túto publikáciu ako súčasť výstupov národného projektu Prevencia a eliminácia rodovej diskriminácie OP ĽZ NP 2018/4.1.2/O1., ktorý sa realizuje vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja v rámci Operačného programu Ľudské zdroje www.esf.gov.sk